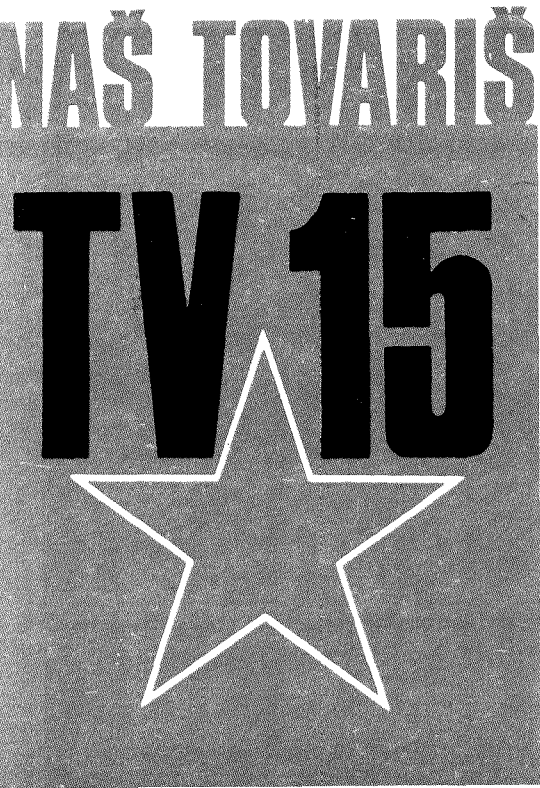

Št. 48 8. decembra 1977 Leto XV

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojskih starih Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel

Tehnični urednik:
Sine Kovic

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Uprava in naročninski oddelek "TV-15":
Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Telef. faksa:
56160-833-34-005 pri SDK Ljubljana

"TV-15" izhaja vsak teden - izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72
od 12. 4. 1974 se za "TV-15" ne plačuje temeljni davek od prometa
proizvodov

Tisk:
CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Borci še naprej v
središču reševanja
aktualnih vprašanj
str. 3

Po tolikih letih
str. 5

Nove knjige Založbe
Borec
str. 7

Med našimi ljudmi
str. 16

Pogovor z Jožetom
Vidicem
Vedno sem iskal
resnico
str.18

Ženske so v celoti delile usodo delavskega razreda

Predsedstvu konference za vprašanja družbene-ga položaja žensk Jugoslavije, ki je imelo 6. decem-bra v Bosanskem Petrovcu slavnostno sejo, je poslal predsednik republike Josip Broz Tito na-slednje pismo:

»Drage tovarišice, žal mi je, ker se nisem mogel odzvati povabilu in se udeležiti vaše slovesne seje, ki jo imate prav tam, kjer je bila pred 35 leti, v največ-jem ognju narodnoosvobodilnega boja, ustanovna konferenca antifašistične fronte žensk Jugoslavije.

Ko danes proslavljamo ta jubilej, smo dolžni, da še enkrat poudarimo velik prispevek in zasluge te naše organizacije, ki je kot eden najtrdnjših stebrov ljudske fronte zbirala in organizirala milijonske množice žensk v vojni in prvih poveljskih letih na socialistični in protifašistični osnovi. V težkem in slavnem boju je padlo več kot 600 tisoč žensk-parti-zank, ilegalk, taboriščnic in ljudskih odbornic. Svo-

ja življenja so dale v boju za svobodo, za bratstvo in enotnost naših narodov, za nove družbene odnose, v katerih bodo izkoreninjene vse oblike podrejanja in neenakopravnosti s tem pa tudi stoletna zapostav-ljenost ženske. Naša revolucija je pripomogla k veli-ki preobrazbi v položaju ženske. Za to so se same borile v vrstah našega delavskega in revolucionar-nega gibanja, v okviru katerega je edino tudi mogo-če do konca izpeljati zgodovinski proces osvobaja-nja ženske.

Ves naš poveljski razvoj potrjuje, da so ženske v celoti delile usodo delavskega razreda in da so živ-ljenjsko zainteresirane za dosleden in vsestranski razvoj socialističnih samoupravnih odnosov. Brez dvoma so bili v minulem obdobju doseženi veliki rezultati pri zaposlovanju in izobraževanju žensk, pri zaščiti materinstva, ter izboljševanju njihovih življenjskih in delovnih pogojev. Na tej poti pa moramo biti še bolj odločni in storiti še več. Posebno bi rad poudaril, da je družba dolžna posvečati več skrbi otrokom in bolj organizirano izvajati politiko otroškega varstva. Vsa ta vprašanja je treba aktuali-zirati tudi v okviru priprav za 11. kongres Zveze komunistov Jugoslavije in republiške kongrese. Glede teh vprašanj ima zveza komunistov že od vsega začetka pa tudi danes jasna stališča, zasnova-na na marksističnem učenju, ki so ji izredno po-membna pri njenem idejnem boju in politični prak-si. Seveda je treba vprašanja izboljševanja družbe-nega položaja žensk reševati s popolnim sodelova-njem vseh organiziranih socialističnih sil, še poseb-no v socialistični zvezi, vsekakor pa tudi z večjim sodelovanjem samih žensk.

Ob 35. obletnici prve konference AFŽ v državi vam pošiljam najpristrčneje čestitke in vam želim mnogo uspeha pri vašem nadaljnjem delu.«

Pesmi o revoluciji, svobodi, človeku...

Pod pokroviteljstvom zveznega odbora ZZB NOV Jugosla-vije in ZSMJ je bil 18. in 19. novembra v Zagrebu tretji jugoslovanski festival revolucionarnih in domoljubnih pe-smi pod naslovom »S Titom do svobode, s Titom v svobodi.«

Prvi večer smo poslušali opero »Ho-ruk«, pisano na temo delovnih akcij, komponista Dela Jusića ter pisca besedila Bran-ka Karakaša. Gledalci so delo, v katerem je sodelovalo okrog dvesto izvajalcev, dobro sprejeli, kritika pa je bila zadržana, včasih tudi odkrito negativna.

Naslednji večer smo poslušali šestnajst revolucionarnih in patriotskih, se pravi tudi angažiranih pesmi. To je bila tudi množična pesem, ki stremi za tem, da poje o boju človeka za

svobodo, o miru, enakosti, letos pa tudi o naših jubilejih in predvsem o tovarišu Titu. Poslušalci so tudi ta večer nagradili izvajalce s spontanim navdušenjem, kritika pa je po festivalu opozorila, da takšen festival nikakor ni dobra rešitev, ker revo-lucionarno in domoljubno pesem spravlja v »rezervate«, ampak bi morali tovrstno glasbo razvijati na vseh prireditvah, festiva-lih in koncertih, hkrati pa mora biti to skrb vseh organizatorjev festivalov. Da bi se revolucionarna pesem ohranila, mora biti enakopravna z drugimi pesmimi. S tem je postavljeno tudi vprašanje o smiselnosti tega festivala. Namen organizatorjev je bil vzpodbuditi ustvarjanje, in če jim je to uspelo, lahko rečemo, da so nam takšne prireditve potrebne.

S. B.

Potvarjanje zgodovinskih dejstev iz časa NOB

»Ne potvarjajmo resnic o zgodovini našega revolucionarnega boja!«

V zadnjih par številkah glasila zveze združenj borcev in zveze vojaških starešin Slovenije sem zasledil vrsto zgodovinskih napak v objavljenih člankih, katerih je pisec Adolf Ankon iz Slovenj Gradca. Nekateri podatki v njegovih člankih zelo grobo in očitno potvarjajo našo revolucionarno zgodovino iz časa minule vojne.

V ilustracijo tega poročila oziroma moje korekture na objavljene članke naj omenim, da sem bil od oktobra 1943 do 31. XII. 1944 v sestavu partizanskih enot XIV udarne divizije in zato dobro poznam vodilne kadre na Štajerskem. Zato mislim, da sem opravičen, da povem svoje mnenje.

1. V številki glasila TV-15, 1. septembra 1977 na drugi strani pisec objavlja svoj članek pod naslovom »Kaj nudi mislinska dolina, Slovenjgradec«. V tem članku pisec opisuje, da je bilo v Pavčkovih bolnicah na Pohorju od maja 1944 oz., da se je tu zdravilo šeststo partizanov. Pred nekaj leti je bila v Slovenj Gradcu jubilejna obletnica (proslava) ustanovitve navedenih bolnic na Pohorju. Tedaj je dr. Ivo Kopač pred tov. Bogdan Žolnirjem izjavil, da se je po njegovih spominih in ohranjenih arhivih v teh bolnicah zdravilo okoli 300 partizanov. Torej podatek, ki ga navaja pisec »šeststo«, je popolnoma netočen in napihnen.

Dalje v istem članku omenja tovariša Toneta Vidmarja-Luka kot komandanta XIV. divizije in komandanta Gedža, češ da je bil komandant 14. brigade? Ti podatki o Luki in Gedžu so prav tako netočni. Bil sem navzoč 3. ali 5. junija 1944. ko je bil Luka težko ranjen na Završah nad Mislinjo in tedaj je bil na položaju namestnika komandanta XIV u. divizije, komandant te divizije pa je bil Klanjšek Vasja, medtem ko je bil v resnici pok. Gedžo komandant 13. brigade »Mirka Bračiča«.

2. V številki glasila TV-15 od 27. 10. 1977 na strani 10, je prav tako objavljen članek pod naslovom »V spomin padlim«, v katerem so podobne oz. izrazite zgodovinske napake. Pisec v tem članku opisuje na kratko borbeno pot borcev XIV divizije, ob prihodu te divizije na Štajersko 1944. leta. Med ostalim trdi, da so med borci na Vrgunovem vrhu padli tudi Miha Pintar-Toledo, Karel Destovnik-Kajuh in drugi. Tudi ilegalno ime komandanta »Rojko«, ni točno.

V zvezi s tem pa si oglejmo na kratko dokumentarne podatke v knjigi pod naslovom »Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini«, katere avtor je dr. Milan Ževart. Na 284–287 straneh te knjige je navedeno kdaj in kje je padel Miha Pintar-Toledo in to v Šaleški dolini, dne 3. junija 1942. V tej knjigi je opisano tudi na kakšen način so ga nemški policisti iz Šoštanja izsledili in ustrelili.

Druga podobna napaka v navedenem članku je tudi ko pisec trdi, da je tudi Kajuh padel na Vrgunovem vrhu. V isti knjigi dr. Ževarta na strani 423, je navedeno, da je Karel Destovnik-Kajuh padel pri Zlebniku v Sentvidu nad Zavodno, dne 22. februarja 1944. Časovni podatki o padlih predvojnih revolucionarjih so navedeni knjigi popolnoma avtentični in zato jih pisec Ankon ne more in ne sme spreminjati.

Dalje: znano je, da je bil ta »Rojko« komandant I. bat. II. brigade Ljube Šerčerja in njegovo ilegalno ime je bilo »Ronko«. Ronko – narodni heroj ima tudi svoj spomenik v mestnem parku v Slovenj Gradcu na katerem je vklesano njegovo ime »Mauser Vlado-Ronko«. V zvezi s tem je nerazumljivo odkod je pisec Ankon dobil napačno ime »Rojko« ko vemo, da je pravo ime »Ronko« napisano na javnem in vidnem mestu v Slovenj Gradcu.

Na podlagi obrazloženega v tem poročilu nastane vprašanje o katerem je potrebno resno razpravljati. Namreč ni še 14 dni kar sem osebno opozoril pisca Ankona, zakaj objavlja pred našo javnostjo netočne

zgodovinske podatke. Imenovani je na to opozorilo enostavno odgovoril, da on piše in objavlja tisto, kar mu ljudje pripovedujejo.

Ob zaključku poročila naj omenim še to, da nič ne pretiravam če povem svoje mnenje o dejavnosti pisca o katerem teče podana razlaga. Namreč ni dovolj če pisec poseduje »legitimacijo« dopisnika, ko pa v svoji praktični dejavnosti povzroča grobe in škodljive napake na račun naše revolucionarne preteklosti. Hkrati pa s tem povzroča tudi dvome naši mlajši generaciji, ki se pri vzgoji v šolah seznanja z resničnim stanjem in že mnogokrat zapisano zgodovino našega narodnoosvobodilnega boja.

Slovenjgradec, dne 27. 10. 1977

IGNAC MIKLIC
Celjska 30, Slovenj Gradec

Potrebno je sistematično raziskovanje

Po našem osvobodilnem boju imajo največkrat enostransko predstavo

Moje pojasnilo

Odgovor na: Potvarjanje zgodovinskih dejstev iz časa NOB

Ko odgovarjam na priloženo Mikličevo pismo, ki ga je poslal centralnemu komiteju ZKS in komisiji za preučevanje zgodovine ZKS, se čudim da je obšel prvostopenjski organ. Tako bi te stvari lahko rešili brez nepotrebne intervencije. To omenjam zato, ker sva z Mikličem v dobrih medsebojnih odnosih. Naj preidem k stvari:

Meseca marca 1944 je prišel dr. Ivo Kopač – Pauček po nalogu sanitetnega oddelka IV. operativne cone z izgradnjo bolniških objektov pod Malo kopo, ki bi naj imeli kapaciteto za 300 ranjencev. Tako so nastala tamkaj večja bolniška naselja, skupno šest, ki jih poznamo pod imeni partizanske bolnice Kozjak, Primož, Trška gora, Krn, Svoboda in Dovže, v katerih je bilo od 1. maja 1944 do konca vojne nad 300 težje ranjenih partizanov, skupno pa zdravljenih okoli 600 oseb, ki so se kot prekaljeni borci vrnili v glavnem nazaj v brigade. (Podatki v Muzeju ljudske revolucije Slovenj Gradec.)

Iz tega izhaja, da Mikličeva trditev v priloženem pismu ni identična z dejanskim stanjem, kar je razvidno tudi iz priloženega članka, ki sem ga napisal in objavil v Večeru dne 10. maja 1959. S tem sem hotel pojasniti, da gre za 600, ne pa 300 ranjencev. V tem članku so navedeni tudi podatki, oziroma imena borcev, o katerih govori Miklič v prvi točki priloženega pisma.

Ob koncu velja omeniti, da so Mikličevi podatki pod točko 2 njegovega pisma popolnoma točni in mu gre priznanje, da jih je preveril v knjigi dr. Milana Ževarta. Ob tem pa obsojam tistega, ki mi je posredoval nepravilne podatke. Tu leži tudi del moje krivde, ker podatkov nisem poprej preveril v Muzeju ljudske revolucije v Slovenjem Gradcu

ADOLF ANKON

Partizanske bolnice pod Malo Kopo obnovljene

Množične organizacije v Ljubljani po Slovenjem Gradcu pripravljajo slovesno otvoritev obnovljenih partizanskih (avčkovih) bolnic pod Malo Kopo na Pohorju. Dvornice bo rihodnja nedeljo, 10. maja, ob 11. uri.

Najprej bo v Ljubljani pr. Po- u. V nedeljo zjutraj bodo k cam odšle partizanske hile, obiskale partizanske hile, atingu bo govoril dr. Pavček. itizanske bolnišnice so zrasle i. prijetja leta 1944 v zgod- pod Malo Kopo. Skupaj je šest bolnišnic, ki jih ljudje lant, menjujejo po borbah, k- eš bora-bolnicarja. ki je vse pripomočke za operaci- seboj. Tawat je dr. Pavček

Belova iz Moskve in Klare Ser- zanko s hrima.

Udeležence otvoritve parti- zanskih bolnic bodo do gostilne Oskarja Rotovnika prevzeli avto- busi. Tamkaj bo tudi parkirni pro- stor za ostala vozila. Do kraja, kjer bo miring, bo le 20 minut hoda. Zbirališče za skupen odhod bo pri Rotovniku v Ljubljani ob 8. uri zjutraj.

A. A.

40-letnica Planinskega društva v Slov. Gradcu

Planinsko društvo v Slovenjem Gradcu je letos slovelo 40. jubilejno leto. O doseglih uspehih in težavah, zlasti pa o zaslugah, ki so jih imeli nekateri člani društva od svojega začetka na danes, je govoril predsednik društva Franc Kozelj. Društvo je prejelo v znak priznanja za dol- gotrajno uspešno delo diploma.

A. A.

Z zanimanjem sem prebrala prispevek o delu goriškega vojnega področja, ki je izhajal v TV-15. Iz več razlogov. Sama sem pred leti zbrala nekaj gradiva o delovanju partizanskih delavnic, zvez, o mreži bunkerjev, organizaciji preskrbe, ki jo je zaledna vojaška oblast v sodelovanju z narodnoosvobodilnimi odbori in gospodarskimi komisijami vzpostavila in vodila na Cerkljanskem. Že ob tem, več ali manj priložnostnem zbiranju gradiva na ozko omenjenem ozemlju, mi je postalo jasno, da je bilo delovanje zaledne vojaške oblasti na vseh stopnjah (na komandah mest, področji in vojne oblasti 9. korpusa), z vsemi odseki in razvejeno organizacijo – izredno mnogovrstno, obsežno in pomembno. Posebno je to postalo v letu 1944. Pred operativne enote so se postavljale vedno zahtevnejše bojne naloge, ki so terjale večjo tehnično opremljenost, gibljivost in vojaško izurjenost. S problemi preskrbe – hrane, obutve, orožja, tehničnega materiala – se brigade niso mogle več ukvarjati. Tudi vse druge dejavnosti, ki zahtevajo specialno znanje ali niso v neposredni zvezi z operativno, so morale postati področje posebne organizacije, saj se je narodno osvobodilna vojska razvijala v redno armado. Razvoj zaledne vojaške oblasti, ki je povezovala vojsko in teren in vse zaledne dejavnosti v organizirano celoto, je bil torej nujen pogoj za razvoj in izpopolnitev operativnih enot.

To dejstvo je v naši zgodovinski in publicistični literaturi na temo NOB premalo izraženo. Delo zaledne vojaške oblasti je premalo zastopano in najbrže sploh premalo proučeno. V sistematičnih pregledih NOB je poudarek na vojaških akcijah in političnih odločitvah ter razvoju. Monografije obravnavajo pretežno vojaške enote ali politični razvoj na določenem območju. Posebej so bile obdelane tudi nekatere posebne dejavnosti, na pr. saniteta, tiskarstvo, gospodarstvo. Ni pa še publikacije, ki bi obdelala zaledne dejavnosti z vidika tiste organizacije, ki je le-te povezovala, z vidika zaledne vojaške oblasti.

Zato je prizadevanje Rada Jelinčiča in Karla Kumšeta, da to storita na primeru goriškega vojnega področja, vredno pozornosti. Prav bi bilo, da bi z raziskovanjem zgodovine goriškega vojnega področja, ki je bilo za tedanje razmere vsestransko odlično organizirano, nadaljevala. Z upoštevanjem obširnega gradiva, arhivskega in spominov, bi lahko na to temo nastala zanimiva monografija. Zelo bi bilo potrebno vzporedno sistematično raziskovanje terena. Odkrilo bi se mnoge materialne ostanke – delavnice, mline, žage, itd., ki bi jih bilo vredno ohraniti in po potrebi restavrirati kot zanimive spominske objekte. V mnogih primerih bi bila s tem storjena tudi velika usluga slovenski etnologiji. Na osnovi raziskovanja terena bi lahko nastala topografija gospodarskih in drugih ustanov, ki je ni mogoče rekonstruirati, če se upošteva zgolj arhivsko gradivo. Topografija bi razkrila neverjetno gostoto in raznolikost zalednih dejavnosti. Za vse, ki tega obdobja niso sami doživeli, bi bila izredno zanimiva. To mi je nešteto krat potrdila izkušnja...

Zgodovina goriškega vojnega področja je še posebej zanimiva in pomembna tudi s političnega vidika. Njegova organizacija in delo sta segala v sosednjo Italijo in pritegnila k sodelovanju italijansko prebivalstvo. To sodelovanje v konkretnem delu pa je bistveno pripomoglo k utrjevanju bratskih vezi med narodom. Danes, po Osimu, je še posebej aktualno, da to osvetlimo. Tembolj zato, ker zapažamo v zadnjih letih tudi v sosednjem italijanskem zgodovinsko vse drugačno, mnogo bolj objektivno in progresivno vrednotenje našega boja in njegovega velikega vpliva na italijansko partizanstvo.

ANA ŠTUCIN

Iz govora generalnega sekretarja ZZB NOV Jugoslavije Ika Mirkovića na sedemnajsti seji zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

Borci še naprej v središču reševanja aktualnih vprašanj

Intenzivna družbenopolitična dejavnost je bila v preteklem obdobju usmerjena predvsem v reševanje aktualnih vprašanj nadaljnega družbenoekonomskega razvoja, izpopolnjevanje političnega sistema socialističnega samoupravljanja in funkcioniranje delegatskega, še posebej skupščinskega sistema. Največ pozornosti je bilo namenjene predvolilnim pripravam v samoupravni družbeni bazi – v OOZD, krajevnih skupnostih in občinah. Tudi v prihodnje bodo v središču te aktivnosti osnovna vprašanja delovnega človeka in občana ter vprašanja skupnega družbenoekonomskega razvoja.

Glede na značaj predvolilne aktivnosti je predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije na svoji zadnji seji obravnavalo družbenopolitično aktivnost organizacije in članov ZZB NOV v pripravi na volitve delegacij in delegatov v skupščini družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti. Uvodno besedo je podal generalni sekretar zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije tovariš Iko Mirković. Predsednik zveznega odbora tovariš Kosta Nadj pa je seznanil predsedstvo o pogovorih tovariša Tita z

delegacijo zveznega odbora ZZB NOV ob 30-letnici borčevske organizacije. Predsedstvo je obravnavalo še nekatera druga aktualna vprašanja.

Pred nami je pomembna politična naloga – priprave in izvedba volitev za delegatske skupščine družbenopolitičnih skupnosti, ki bodo spomladi. Politične priprave za izvedbo te splošnodružbene akcije so v polnem teku. Neposredni nosilec naloge je sicer SZDL, vendar se mora Zveza borcev kot aktivni del enotne fronte organiziranih sil naše družbe neposredno vključiti v družbenopolitično delo in program volilne aktivnosti SZDL. Predvolilna dejavnost bo vzpodbuda vsem družbenopolitičnim organizacijam in tudi zvezi borcev v politični akciji. Ta dejavnost zagotavlja boljše pogoje za vsebinsko širše družbenopolitično delo, za kar so neobhodno potrebne nekatere spremembe v metodi našega političnega delovanja. Zato je osnovna naloga borcev in njihove organizacije, da v predvolilnem obdobju razvijajo svojo politično dejavnost predvsem v svojih osnovnih borčevskih organizacijah, v osnovnih organizacijah SZDL, v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela kot tudi v vseh oblikah političnega in samoupravnega organiziranja v občinah, pokrajinah, republikah in federaciji, torej povsod.

ZZB NOV mora dobro poznati konkretne in dolgoročne

naloge naše družbe, da bi se lahko vključila v najširšo družbenopolitično akcijo in s tem doprinesla k izpopolnjevanju neposrednega samoupravljanja in množičnemu političnemu odločanju in oblikovanju politike s strani delovnih ljudi in občanov.

Takšno dejavnost mora zveza borcev razvijati v vsakem okolju, da bi se že v predvolilnih razpravah in po njih utrdile povsem konkretne in jasne naloge, kot tudi roki za njihovo izpolnitev. Torej je treba našo politično dejavnost usmeriti na konkretne probleme vsakega družbenega okolja.

Borci so večinoma delegati ali člani delegacij v vseh skupščinah družbenopolitičnih skupnosti. Prav tako so člani mnogih delegacij v osnovnih organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih, samoupravnih interesnih skupnostih in drugih samoupravnih institucijah. Zato je še posebej pomembno, da se borci in borčevska organizacija zavzamejo, da delegati in delegacije dosledno izpolnjujejo svoje obveznosti do delovnih ljudi in občanov in da le tem z vsebinskimi in konkretnimi poročili omogočijo, da ocenijo dosedanje delo in napake delegatov in delegacij in predvidijo konkretne ukrepe za nadaljnji razvoj delegatskega sistema.

V času predvolilne dejavnosti bodo v bazi prišle do izraza zahteve za boljše in hitrejše reševanje socialne, zdravstvene, komunalne in drugih dejavnosti. Vseh zahtev, ki jih bodo postavljali občani, ne bo mogoče rešiti takoj. Treba pa bi bilo že na

začetku dela novih delegacij zbrati in analizirati vse predloge, zahteve in sugestije ter odkrito povedati, kaj je mogoče uresničiti takoj ali v bližnji prihodnosti in kaj je treba zavrniti. Delegati in delegacije bi morale o tem obvestiti bazo. S tem bi bili programi skupščin odraz ne samo resničnih potreb, ampak tudi možnosti vsakega okolja.

Za nas je še posebej zanimiva razprava o položaju in vlogi ZZB NOV kot enega od socialističnih subjektivnih faktorjev v delegatskem sistemu. Menimo, da je delegatski sistem šele na začetku in še nedograjen. Naše volitve niso klasične volitve poslancev in delegati niso to, kar so bili poslanci. ZZB NOV, ki dela po programu ZKJ, si prizadeva graditi politiko zavesti delegatskega sistema, zato menimo, da je treba začeti pri stališču tovariša Kardelja: »Spontanost in avtomatizem ne moreta zamenjati organizirano in kreativno moč društva«.

Nesporno je dejstvo, da je ZZB NOV v tridesetih letih delovanja, gledano v celoti, uspešno izpolnjeval vse naloge in dosledno sledila programu in politiki ZKJ in tovariša Tita in bila v prvih vrstah boja za razvoj socialističnih samoupravnih odnosov. Borci bomo tudi v prihodnje dali pomemben družbenopolitični prispevek in bomo v središču reševanja aktualnih vprašanj delovnih ljudi v vseh enotah naše družbe.

(Po 4. julu)

Ob meji je delo borcev še posebej pomembno

Na občinski konferenci ZZB NOV občine Tolmin, ki je bila 19. novembra, se je zbralo šestinpetdeset delegatov od skupno šestinšestdesetih, poleg njih pa še številni gostje sosednih občin, družbenopolitičnih organizacij ter predstavnik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije tovariš Stopar. Uvodno poročilo je pripravil dosedanji predsednik občinskega odbora ZZB NOV Tolmin tovariš Slavko Konavec-Vanja. V njem je analiziral štiriinpolletno delo borčevske organizacije v občini Tolmin, v katerem zavzema posebno mesto sodelovanje z zamejstvom. V tem obdobju so bile v Slovenski Benečiji odkrite tri grobnice, pripravljenih pa je še pet, kjer so pokopani naši borci. Na območju tolminske občine je bilo v sedanjem mandatnem obdobju odkritih osemnajst spominskih obeležij, nekaj grobnic in spomenik v Gornji Trebuši. Predsednik je poudaril tudi budnost in borbeno pripravljenost naših borcev in teritorialcev, ki je prišla še posebej do izraza v lanskoletnem katastrofalnem potresu na Tolminskem, ko so le-ti prvi stopili v akcijo. Zahvalil se je tudi republiškemu odboru ZZB NOV Slovenije za nakazano pomoč

ter mu izročil občinsko plaketo in priznanje.

V živahni in plodni razpravi je sodelovalo kar sedemnajst delegatov, ki so kritično ocenili nekatere nepravilnosti, ki se dogajajo v tolminski občini in naši družbi. Tako je bilo na primer rečeno, da nekateri borci ob praznikih ne izobešajo zastav, da premalo skrbimo za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij, pri čemer je večkrat vzrok pomanjkanje denarnih sredstev ali pa tudi nerazumevanje določenih ustanov in posameznikov. Spregovorili so tudi o pripravi na volitve in o vlogi borcev pri njih ter o večjem vključevanju mladih v delegatski sistem, o podružbljanju skrbi za razvijanje revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja in o njihovem prenašanju na mlade generacije ter o potrebi po celovitejšem prikazu dogodkov iz narodnoosvobodilnega boja na Tolminskem v knjižnih izdajah in drugih publikacijah.

Za novega predsednika občinskega odbora ZZB NOV so izvolili tovariša Milana Šterliga, na koncu pa so prebrali pozdravno pismo tovarišu Titu.

IVAN KURINČIČ

Pregled štiriletnega dela

Občinski odbor ZZB NOV Ljubljana-Šiška je 22. novembra v Rašici pripravil občinsko volilno konferenco, na kateri so pregledali obširno poročilo o delu občinskega odbora in njegovih komisij v preteklem mandatnem obdobju, izvolili novo vodstvo ter sprejeli nekaj smernic za nadaljnje delo.

V občinski organizaciji ZZB NOV Ljubljana-Šiška je združenih dvajset krajevnih organizacij, dve organizaciji VVI, domicilni enoti Rašiške čete in Dolomitskega odreda, poleg tega pa deluje še devet aktivov borcev NOV v organizacijah združenega dela, oziroma temeljnih organizacijah združenega dela, ter aktiv borcev NOV pri delovni skupnosti občinske skupščine. Med 5531 člani, kolikor jih šteje občinska organizacija, je 2382 žensk, šest narodnih herojev, štirje španski borci, 193 nosilcev partizanske spomenice 1941, 25 predvojnih komunistov in dva skojevca. Poprečna starost borcev je preko šestdeset let, vendar jih leta ne ovirajo, da se ne bi aktivno vključevali v naše družbenopolitično dogajanje, saj menijo, da so vsi problemi družbe hkrati tudi problemi borcev, ki so bili in bodo tudi v prihodnje pomemben del revolucionarnih sil naše revolucije.

V štiriletnem mandatnem obdobju, zadnja skupščina občinskega odbora ZZB NOV Ljubljana-Šiška je bila marca 1973, sta se občinski odbor in njegovo predsedstvo vključevala v vse politične akcije širšega pomena, pogosto pa sta bila tudi

organizatorja teh akcij. Tako sta obravnavala vprašanja kot so: zbiranje sredstev za gradnjo spominskega doma borcev in mladine v Kumrovcu, pravilnik o družbeni skrbi za udeležence NOV in njihove družinske člane, borce za severno mejo 1918/19 ter slovenske dobrovoljce iz vojn 1912 in 1918, skrbela sta za uresničevanje sklepov sedmega kongresa ZZB NOV Jugoslavije, pomagala sta oblikovati družbeni dogovor o skupnih osnovah in merilih za podeljevanje priznawalnih udeležencem NOB in drugih vojn, obravnavala sta novelo zakona o ponovnem uveljavljanju posebnih dobe iz NOB ter mnoga druga vprašanja. Občinski odbor je spremljal tudi delovanje vseh desetih komisij, ki delujejo v njegovem okviru, ter razpravljal o socialnozdravstvenih in stanovanjskih vprašanjih svojih članov, o organizaciji proslav, o razvijanju in negovanju revolucionarnih tradicij, o uveljavljanju delegatskega sistema, o ljudski obrambi in družbeni samozasčitvi, pripravil je osnutek statutarnega sklepa o organiziranosti borcev nov, ki ga je sprejela letošnja skupščina, o volitvah v samoupravne organe v

občinske in krajevne organizacije, o samoupravnih interesnih skupnostih, o organizaciji ambulant in dispanzerjev za borce, o akciji za izvedbo drugega samopriskupka in posojila za ceste, o podpori zamejskim Slovencem in še o številnih drugih aktualnih vprašanjih. Veliko pozornosti je bilo namenjeno tudi delu z mladino v okviru naporov za ohranjanje tradicij NOB. Na osnovi teh vprašanj so bili izdelani delovni načrti, po katerih je delal občinski odbor ter njegove komisije za posamezna področja, ki so dosegle lepe uspehe (komisija za socialnozdravstvena vprašanja, komisija za stanovanjska vprašanja, za VVI, komisija za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij...)

Precej vprašanj je ostalo še nerešenih. Ker pa so borci kot delegati v organih družbenopolitičnih skupnostih v občini in krajevnih skupnostih ter v samoupravnih interesnih skupnostih in še posebej v socialistični zvezi in njenih organih dobro zastopani, pričakujejo, da bodo v novem mandatnem obdobju rešili še tista odprta vprašanja, ki so ostala nerešena.

Premična bolnišnica Južnoprimorskega odreda je nastala po bitki v Dovcah 2. februarja 1944. Delovala je v raznih krajih na Krasu, na Vrheh in nad Podrago. Po razformiranju Južnoprimorskega odreda se je 19. septembra istega leta priključila 'pokretni' bolnišnici 30. divizije. V bolnišnici je našlo varno zavetje, zdravniško pomoč in nego 139 ranjencev in bolnikov, ambulantno pa jih je bilo pregledanih 210.

O bolnišnici Južnoprimorskega odreda sem vedela že precej, da bi zvedela še več, pa sem dolgo iskala Vladimirja Ščuka-Mirka, prvega bolničarja in upravnika te bolnišnice. Končno sem zvedela, da je zaposlen v bolnišnici dr. Franca Derganca v Šempetru pri Gorici, stanuje pa v Novi Gorici in sva skoraj sosed.

Lansko zimo sva se prvič pogovarjala o tej bolnišnici. Dal mi je tudi njen arhiv, v katerem je spisek osebja bolnišnice, beležke o ranjencih in ponesrečencih, ki so se zdravili, seznam zdravil, ki so jih prejeli, seznam pacientov in njihove diagnoze, podatki o sprejemu in odpustitvi ranjencev, kronika bolnišnice, obrazec odpustnice, razna potrdila in drugo. Arhiv je Mirko vso vojno skrbno hranil in ga nosil s seboj. Februarja 1945, ko se je sovražnikova dejavnost na Primorskem stopnjevala iz dneva v dan, je spravil arhiv v pločevinko in ga zakopal na Otlici nad Ajdovščino. Po treh mesecih, ko je sneg že skopnel, se je Mirko vrnil po arhiv in ga našel nepoškodovanega ob pogoreli hiši. S pločevinko vred ga je dal Goriške muzeju.

Kot italijanski državljani je Vladimir Ščuka-Mirko, doma iz Gabrovice na Krasu, tri leta služil italijansko vojsko in v tem času opravil bolničarski tečaj. Srečeval se je tudi z zdravniki in zdravstvenim osebjem in tako se izpopolnil svoje znanje. Po kapitulaciji Italije je oktobra 1943 odšel med partizane in postal bolničar v 4. bataljonu Kosovske brigade. Ko je bil decembra istega leta ustanovljen Južnoprimorski odred, je prešel v to enoto kot bolničar in od takrat je opravljal svoj poklic. Je medicinski tehnik in rezervni kapetan sanitetne službe.

Bolnišnica Južnoprimorskega odreda je nastala 2. februarja 1944 ob znani bitki partizanov z Nemci in fašisti v Dovcah, v kateri je padlo petinosemdeset Nemcev in fašistov

Bolnišnica južnoprimorskega odreda

ter sedem borcev, osem pa jih je bilo ranjenih.

»Tovariš Anton Šibelja-Stjenka, pomočnik komandanta Južnoprimorskega odreda in narodni heroj, ki je padel pri Vojškem 1. aprila 1945, mi je naročil, naj s svojim pomočnikom Alojzom Verčem poskrbim za ranjence. Prvi ranjenci, ki sem jih prevzel v oskrbo in na zdravljenje, so bili: Vladislav Pahor-Mladin iz Korita na Krasu, prodajalec, ranjen v stegno leve noge in v hrbet, Boris Kuret, mehanik iz Tomaja, ranjen v stegno desne noge, Drago Umek, mehanik iz Komna, ranjen v glavo, in Jožef Dekleva-Lenart, čevljar iz Košane, ranjen v levo ramo in hrbet. Za te štiri ranjence sem potem skrbel sam, ker je moj pomočnik Verč odšel v odred,« je povedal Mirko. »Prvi večer smo ostali v Tomačevici, potem smo se preselili v Gabrovico in od tam naprej v Coljavo. Ker se je bližala nevarnost, so nas v Coljavi skрили v kaverno, kjer je delovala neka partizanska tehnikarja.

Potlej so ranjenci prihajali in odhajali. Mi pa nismo imeli stalnega kraja in varnega bivališča. Kamor smo prišli, so nam ljudje pomagali, čeprav so dobro vedeli, da s tem veliko tvegajo. Hitro smo vzpostavili tudi stike z vaškimi aktivisti.«

Mirko je našteval kraje, kjer so bili le prehodno: v Pliskovici, Krajni vasi, Skopem, Kobjeglavi in Koprivi. »Tam smo se nastanili v neki prazni hiši. Dobili pa smo obvestilo, da se bliža sovražnik. Berta Ukmar in njena sestra sta organizirali vaščane, ki so skupali sredi njihve veliko jamo, jo zaščitili, tako da sem v njej lahko prebil noč s štirimi ranjenci. Potem smo se selili še v Ponikve in Krtinovec pri Štjaku ter se naposled za dalj časa nastanili v gozdu nad Podrago.«

Moj namen je predvsem opisati delovanje te bolnišnice nad Podrago, kjer se je najdlje zadržala. In še nekaj. Za delovanje te bolnišnice na Krasu bo bržkone dokaj težko dobiti vse podatke, saj še Mirko-va kronika začenja šele z osmim julijem 1944, ko so jim na nekem sestanku na propagandnem odseku JPO naročili, naj v vseh

Bolničar in upravnik bolnišnice Vladimir Ščuka-Mirko

enotah in v bolnišnici pišejo kronike. Od takrat je Mirko to navodilo zelo vestno izpolnjeval. Tedaj je bila premična bolnišnica na Krtinovcah v neki kmečki hiši, ki je imela posebno skrivališče.

Še isti dan, 8. julija 1944, je Mirko po vrnitvi s sestanka začel kroniko s temle zapisom:

»Na štabu JPO sva z intendantom Milkom – Francem Trebce zvedela, da je neki tovariš bolan. Takoj sva šla v bolnišnico in zbudila bolničarja Andreja Štolfo in kočijaža Darka Noviča ter jima naročila, naj pripravita voz in gresta z osličkom po bolnika. Kmalu je bilo vse nared. Tovariša sta sedla na voz in pognala oslička v noč. Med potjo sta prepevala od veselja, ker jima je bilo prijetno voziti se ponoči, še posebno, kadar je treba pomagati bolnemu tovarišu... Bolnik je bil oddaljen poldrugo uro. Po slabi cesti so se vrnili ob 23. uri. Šlo je vse srečno. Bolnik je bil deležen hitre pomoči in spravili smo ga v toplo posteljo.«

V kroniko je Mirko z zadovoljstvom zapisoval imena bolničarjev, intendantov in kurirk. 10. julija 1944 je zapisal:

»Tovarišica Zora (Albina Haas), bolničarka je po vsem delu zvečer pri luči napravila sedem titovk za bolne tovariše. Intendant Milko in Darko sta šla z osličkom po živež v Kobjdij. Vozila sta se ponoči v slabem vremenu. Vrnila sta se srečna in zadovoljna, da sta pripeljala živež za bolnike, da ne bodo lačni.«

Dne 11. julija 1944: »Tovarišica Nevenka (Aurelija Kariž) je pridna in zvesta svoji službi. Včeraj ni imela pošte, da bi jo odnesla

naprej. Da ne bi držala križem rok, je zbrala cel kup umazanega perila, ga oprala, pokrpala in zlikala.«

Osebe bolnišnice je pomagalo tudi domačinom. Mirko je zapisal, da je našel v majhni vasi v postelji bolno vdovo s štirimi jokajočimi otroki. Zmeril ji je temperaturo in ji dal potrebna zdravila. Naslednji dan ji je bilo bolje. Od veselja je objemala otroke in se mu zahvaljevala. »Danes je tovarišica zdrava in naši vojski dosti pomaga,« je zapisal Mirko.

Dne 20. julija sta šla Mirko in intendant Milko iz Krtinovca v Podrago pogledat nove prostore za bolnišnico in urediti, kar je bilo še potrebno za vselitev. Tedaj so imeli v Krtinovcah že 11 bolnikov oziroma ranjencev. Čez dva dni je Mirko zapisal:

»Dvakrat smo peljali z osličkom robo, ker se bo bolnišnica preselila naslednji dan. 23. julija 1944 smo preselili bolnišnico. Odpeljali smo vso robo Bolnike, ki niso mogli hoditi, smo odpeljali z vozom. Ko so 25. julija bolniki vstali, so bili veseli in srečni, da so v gozdu, da lahko uživajo svež zrak med drevjem. 27. julija smo dobili sporočilo, da so prišli Švabi v vas (Podrago). To nas ni prav nič vznemirilo. Ostali smo kar v naši krasni baraki. Tovariši so bili v posteljah in brali literaturo.«

Mirko je ob tej preselitvi še dodal: »Bolniki so bili veseli novih prostorov, saj so se čutili bolj varne kakor prej skriti po vaseh. Bili so srečni, da so imeli svoje prostore v skritem delu gozda.« Poveljal je tudi Podražane, ki so jim napravili tako lepo in prostorno »bolnišnico« in jo tudi opremili.

O nastanku te bolnišnice sta mi pripovedovala Podražana Branko Božič, sanitetni referent pri JPO in Anica Lozej, aktivistka.

Branko se spominja, da je JPO iskal kraj, kjer bi bolnišnico postavili. Po premisleku se mu je zdel primeren kraj v gozdu nad vasjo v Zavovčici, kjer je bila v bližini tudi voda. Njegov predlog so sprejeli in kmalu so vaščani začeli delati. Ves potreben les za barako je dal Brankov tast Franc Trošt. Tako je Branko, ki je vodil delo, s po-

močjo vaščanov, ki so vozili in nosili les ter delali pri sami gradnji, v kratkem času postavil barako za kakih 15 ranjencev, osebe in manjšo kuhinjo.

Bolnišnica je dokaj dobro skrbela za konspiracijo in lastno varnost. Vanjo ni smel nihče brez posebnega dovoljenja. Javka je bila v vasi pri Lukovih. Neposredno zvezo pa je vzdrževala Anica Lukova-Lozej, ki je obveščala bolnišnico o nevarnostih. K Lukovim so prinašali domačini, aktivisti in intendant hrano, obleko, zdravila in drugo za bolnišnico. Na Brankovem domu, pri Maščevih, sta Anica Lozej in Brankova žena Albina pekli kruh, prali perilo in prekuhavali obveze za bolnišnico. V zvezi s tem velja posebej zabeležiti naslednji dogodek.

Enaindvajsetega avgusta 1944 so prihrumeli v vas Nemci in domobranci. Preiskovali so hiše. Pri Maščevih so našli poln 'brzoparilnik' umazanega vojaškega perila iz bolnišnice. Gospodinja Albina se je izgovarjala, da so to obleke italijanskih vojakov, ki so se ob razpadu Italije preoblekli in bežali domov ter da bo iz njih napravila obleke za svoje otroke. Nemci so ji verjeli le napol. Zato so pretaknili žepe vseh oblek in ji zagrozili, da jo bodo pred njenimi otroki obesili na latnik pred hišo, če bodo našli karkoli, iz česar bi se dalo sklepati, da so to obleke partizanov. Na srečo niso našli ničesar in vse se je srečno izteklo. Še isti dan so se bolniki prav dobro počutili v čistih oblekah. Pač pa so Nemci pobrali pri Maščevih tri dvokolesa, ki jih je uporabljala bolnišnica.

V času, ko je bolnišnica delovala nad Podrago, se je formirala tudi njena uprava. Razen upravnika Mirka in nekaj časa tudi komisarja je imela še bolničarja, bolničarko, intendant in pomočnika, kurirko, kuharja in kuharico ter stražarje.

Notranje življenje bolnišnice se je odvijalo po predpisanem hišnem (dnevem) redu. Tako je bilo ob 7. uri vstajanje, med 9. in 11. uro prezevo vanje ran, ob 12. uri kosilo, potem do 15. ure počitek in tišina, nato politična ura, ob 18,30 večerja ob 21. uri pa popolna tišina in

spanje. Bolnišnice ni smel nihče zapustiti brez dovoljenja upravnika in komisarja.

Ker se je bolnišnica selila, so se v njej zdravili lažje bolni in ranjeni borci. Huje ranjene so napotili v bolnišnico na Erzelj ali kam drugam. Sama bolnišnica ni imela stalnega zdravnika. Pač pa so prihajali vanjo po potrebi zdravniki naklonjeni partizanom ali pa zdravniki iz partizanske sanitete. Tako sta bila neredko gosta v bolnišnici in pomagala mnogim bolnim in ranjenim dr. Rovatti iz Dutovelj in dr. Pavlica iz Vipave. Seveda je bila glavna skrb za paciente na bolničarjih. »Za zdravila nismo bili nikoli v zagati,« pravi Mirko. »Dobivali smo jih od partizanske sanitete, veliko pa tudi neposredno iz civilnih lekarn v okolici, pa celo iz Trsta in Gorice, od koder so jih prinašali terenci. Tudi hrane ni manjkalo nikoli. Naši intendant in intendantke po vaseh so imeli veliko razumevanje za naše ranjence, ki niso bili nikoli lačni.

V naši bolnišnici se je v času njenega obstoja zdravilo skupno 139 borcev, 210 pa je bilo pregledanih in zdravljenih ambulantno – na domu ali v posameznih enotah.«

V času, ko je bila bolnišnica nad Podrago, so Nemci, iz le nekaj kilometrov oddaljene Vipave, pa tudi iz Štanjela ali Ajdovščine, pogosto vpadali v vas in okolico. Nikoli pa se ni zgodilo, da bi prišli v neposredno bližino same bolnišnice. Tudi ves čas njenega delovanja na Krasu in na Vrheh ni bila odkrita. Ljudje so jo čuvali kot svojo svetinjo. Kljub temu pa je bilo njeno delo vedno težje.

Tako je Mirko v svoji kroniki 1. avgusta 1944 zabeležil tudi tale dogodek: »Ob 22. uri je prišla iz vasi bolničarka Zora in prinesla sporočilo da so prišli v Podrago Nemci. Čakali smo pripravljeni, kaj se bo zgodilo. Ob dveh zjutraj je prišel neki tovariš povedat, da so Nemci v vasi postavili straže, ki so streljale tudi nanj. Vendar se je vse srečno izteklo. Z bolničarjem sva se zjutraj odpravila proti vasi. Še preden sva dospela tja, sva slišala vaščane, ki so klicali ljudi: 'Pridite domov, Svabov ni več'. In res so odšli. Bilo jih je kakih sto in so prenočili v vasi...«

V septembru je bil razformiran Južnoprimorski odred in z njim seveda tudi njegova bolnišnica. Mirko mi je povedal: »Devetnajstega septembra ponoči smo zapustili Podrago. Z vozmi smo s ko-nji odpeljali s seboj vse imetje bolnišnice in seveda tudi ranjence. Mislim, da nam je bil v zaščito neki bataljon Bazoviške brigade. Potovali smo po Vipavski dolini in naslednji dan prispeli na Predmejo. Tam smo se priključili premični bolnišnici 30. divizije.

LOJZKA CENCIČ

Pozimi v začetku leta 1945 je padlo obilo snega. Na Bloški planoti ga je bilo še posebno veliko. Pa še je medlo skoraj sleherni dan. Čete Notranjskega odreda in bataljon VDV brigade so se skoraj vsak dan borile z domobranci in četniki, ki so pritiskali na osvobojeno ozemlje Loške doline in Bloške planote. Na Silvestrovo noč smo napadli Cerknico, kjer je bil domobranski jurišni bataljon. Naša 3. četa je dobila nalogo, da izvede napad z zahodnega grebena Slivnice – z Gra-dišča.

Tista Silvestrova noč je bila polna mesečine, ledenih zvezd, mrzle burje in zmrznjenega snega, ki je škripal pod nogami. Ko smo šli v koloni skozi vasi se še psi niso oglašali. Na grebenu Slivnice, v zavetju mladega gozda, nam je komandir čete, poročnik Intihar Franc povedal, čemu smo prišli sem. Povedal je, da bo napad na Cerknico izvedel ves Notranjski odred. Toda ne s ciljem, da zavzamemo vas. To je le slepilni napad z namenom, da olajšamo ofenzivo naših divizij na Dolenjskem. Zaželel nam je tudi srečno bližajočo se Novo leto. Stisnili smo si roke, z vero v zmago in z željo, da v letu 1945 izborimo mlo svobodo. Prišel se je napad...

Z jutrom 1. januarja smo se veseli vrnili v vas Gline, na Bloški planoti. Ker smo bili že pred tem tu, je vsak odšel v »svojo« hišo. Naš vod k Lahovim. Pričakala nas je topla kmečka peč in prijazna beseda. Bili so to res dobri ljudje! Vse so delili z nami. Popoldne je prišla v vas še 4. četa Notranjskega odreda. Razveselili smo se jih. Počutili smo se močne, pa stražo, patrole, in zasede naj bi si razdelili. Eno nam željo smo imeli: – da se vsaj malce odpočijemo od stalnih pohodov. Zvečer pa namesto, da bi zaspali, smo si pripovedovali vesele dogodivljaje iz partizanskega življenja in se smejali pozno v noč kakor, da smo v planinski koči na skupnih ležiščih. Bili smo mladi, zdravi, polni poleta in vere v lepši jutri.

Bil sem dežurni čete, ko so me 3. januarja, kmalu po kosilu poklicali v komando čete. Ko sem vstopil, je bil v sobi le pomočnik komandirja čete, Kozar Franc in še dobro opravljen, v angleško uniformo oblečen, postaven partizan. Namesto titovke je okoli glave imel angleški volneni šal, narejen kot kapo. Imel je zagorel obraz in iskriče oči. Kozar mi je dejal, da je partizan iz kurirske karavle s Tolstega vrha nad Logatcem. Ranjenca da imajo. In to prav njegovega brata.

»Sli bomo ponj,« je rekel Kozar. »Pohod bo ob treh popoldne. Naj se četa pripravi! Prenesi ukaz kuharju, naj prične takoj kuhati večerjo!« Pozdravil sem in odšel. Naloga je bila važna. Dobro se spominjam, da je bil kuhar v naši četi Kovič Peter. Doma je bil iz okolice Gorice.

Po tolikih letih

Poleg partizana Maksa je bil edini v četi, ki je odslužil vojsko. On sicer italijansko. Doma je imel ženo, hčerko in sina. Star je bil okoli 26 let, vendar je izgledal starejši. Imel je bolj žalosten pogled. Zelo je bil skrben, vedno urejen in čist. Prav zaradi tega in ker smo vedeli, da zna kuhati, smo ga na četnem sestanku izbrali za kuharja. Ko sem mu prenesel ukaz, se je kaj kmalu začelo kaditi iz kotla. Obljubil nam je, da bo skuhal golaž iz svinjskega mesa s krompirjem, da bo »zaleglo« za dva dni.

Bila sva si dobra tovariša. Veliko mi je zaupal. Največkrat pa mi je pripovedoval o ženi, hčerki in sinu. Zelo jih je imel rad, s slutnjo, da jih morda ne bo nikoli več videl. Ko smo bili na pohodu, me je vedno poiskal, da je lahko stopal z menoj. Zaupal mi je, da se ob meni počuti varnega. Čudno se mi je zdelo, kajti v četi sem bil med najmlajšimi. Prav to popoldne je imel polno dobrovoljcev, ki so mu radi pomagali z željo, da bi bila večerja čim prej kuhana. Kljub temu, da je bil pred nami dolg, naporen pohod s še težjo nalogo, je v četi vladalo veselo razpoloženje.

Ko smo kmalu po tretji uri povečerjali, so tovariši pričeli komandirja čete celo priganjati, naj čim prej odrinemo. Kuhar Peter pa me je prosil, naj rečem komandirju, da bi on ostal na Glini, ker na pohodu pač ne bomo kuhali.

In res je ostal na Glini. Ko smo krenili proti Logaškemu gozdovom, se mi je v srce naselila slutnja. Sneg pa je bil zmrznjen in dobro se je hodilo. Bloška planota pa je nudila idilično podobo. Budila mi je spomin na otroška leta, na čitanke prvega in drugega razreda osnovne šole, v katerih je bilo vse polno risb Maksima Gasparija prav iz te zimske, pravljice lepe Bloške planote. Ko se je začel spuščati mrak, smo prišli v vas Cajnarje. Kaj kmalu so nas obkrožila dekleta. Mož in fantov ni bilo doma. V njihovih očeh smo budoči začudenje, saj od jeseni niso videle toliko partizanov. Pa še tako dobro oboroženi. Tudi zapeli smo jim, potem pa krenili v strmi breg, ki se dviga nad vasjo proti zahodu. Stopili smo v zavetje temnega gozda. V vrhovih smrek je ječal veter. Kljub temu, da je bil hud mrz, nas ni zeblo. Hoja nas je grela. Hodili smo po dobro utrto gazi, ki je vodila skozi gozd, čez senožeti in pobočja grap. Tudi čez zmrznjen potok smo šli. Za Vinji vrho pod Kozljekom smo stopili na bolj ravničaste senožeti. Ko pa smo spet stopili v gozd, nam je bilo ukazano, da moramo stopati samo v že narejene stopinje v snegu. Le te pa so bile velike kakor bi pred nami hodil mamut. Kurirjem je bila potrebna konspiracija.

Zgodaj zjutraj, ko je bil še mrak, smo sredi lepega smrekovega gozda prišli do cilja. Za nami je bilo

skoraj 30 km pohoda. Vso pot se mi je zdelo, da vidim kurirsko karavlo – iz debel narejeno bajto; toda videl nisem ničesar. Naš vodič, kurir z volneno kapo je rekel, da lahko kurirno ogenj, sam pa je nekam skrivnostno odšel. Zakurili smo več ognjev, nalomili smrekovih vej, si naredili ležišča v snegu in sladko zaspali. Z dnem so se pojavili tudi ostali kurirji karavle TV 17. Pokazali so nam svoje taborišče, kjer so jih 29. decembra napadli domobranci iz Borovnice in kjer je bil eden od njih ranjen. Ponj smo tudi prišli. Taborišče je na nas vse naredilo globok vtis. Vse je bilo skrbno urejeno, s polno iznajdljivosti. Kljub temu da so domobranci svoj bes, ker z napadom niso uspeli, zvalili na taborišče, niso uspeli izbrisati njegove prave slike. V debelih mnogih smrek so se videli zadetki dum-dumk. Kurirje je res spremljala sreča, da so se iz te toče krogel rešili z enim samim ranjencem.

Med kurirji TV 17 je najbolj bodel v oči mlad partizan z lepo črno brado in dolgimi lasmi. Malo nezaupljivo smo ga pogledovali. Med partizani ni bilo »bradačev«. Njegova vedrina in zgovornost pa nam je pregnala vse pomisleke. Vprašal nas je, če si želimo kaj skuhati. Prostovoljci so se takoj oglašili, odšli z njim in se kmalu vrnili z vojaškim kotličem in tulci granat. V tulcih so imeli spravljene makarone. To je bila pač

partizanska tehnologija konzerviranja hrane. Uspešna! Skuhali smo si makarone, ki so bili dobri kot še nikoli.

Popoldne je bil odrejen zbor za pohod. Izza roba mladega gozda se je pojavila grupa partizanov, z ranjencem na nosilih. Utihnili smo. Naše oči so iskale obraz ranjenca. Bil je mlad močan fant blagih oči, ki so nas gledale, kakor, da bi spraševale: »Tovariši, če bomo napadeni, ali me boste zapustili?« Razumel sem ga. Bili smo res bolj fantiči, kakor pa možje. Mrak se je začel spuščati med vejevje gozda, ko je naša kolona krenila po zasneženi poti proti Bloški planoti.

Tovarištvo je bilo med partizani svetinja. Ranjenci so ga bili deležni toliko več. Tako tudi naš. Čeprav je bil težak, sneg zmrznjen, gaz le za enega, naša ramena obremenjena z orožjem, smo ga nosili vdano, z ljubeznijo, kakor, da je naš brat. Malo pred svitanjem smo prišli blizu Otav, v neko vas. Tu smo dobili sani, vpregli v njih vole, ki jih je vodilo močno dekle. Začela se je vratolomna vožnja po zmrznjenem snegu strmega pobočja. V drugi vasi pa so kurirji pri terencu dobili druge sani. Ranjencu smo zaželeli skorajšnje ozdravljenje in že je sani potegnil iskri vranec.

Ostali smo sami z občutkom, da nam je nekdo ranjenca vzel.

Takrat sem pomislil – ali se bomo še kdaj videli? – Preden smo nadaljevali

pohod, nam je komandir povedal, da so bili tovariši na Glini, kmalu po našem odhodu napadeni in da jih je nekaj padlo. Ko smo prišli na Gline, smo od prestrašenih domačinov izvedeli podrobnosti. Padli so tudi: bolničarka Ema, Franc Kunc-Jenkotov iz Logatca in naš kuhar Kovič Peter. Z žalostjo v srcu za padlimi tovariši, smo kmalu odšli proti Loški dolini. V Pudobu pa smo dobili ukaz, da je naslednje jutro zarana pohod proti Sodražici. Snežilo je vso noč in ves naslednji dan...

Življenje je teklo – teče s svojim tokom. Bolj, ko se časovno oddaljujemo od NOB, se v mislih vse pogostejše vračam v te težke, slavne dni. Tudi tistega pohoda po ranjenca sem se nešteto krat spomnil. Spraševal sem se, kje so tisti kurirji iz TV 17, ki so bili tako tovariški. Ali so srečno preživeli borbo?

Letos poleti, ko sem prišel v Logatec na dopust, so mi doma povedali, da bo 3. julija otvoritev obnovljene kurirske postaje TV 17 za Ljubljanskim vrhom. Razveselil sem se, kakor sem se razveselil skleda žgancev v partizanih. Vedel sem, da jih bom tu našel, če so ostali živi. In ko smo na dan slovesnosti stali sredi gozda, ob obnovljeni partizanski karavli in je nekdanji komandir TV 17 rezervni podpolkovnik »Strnad« prebral svečani govor, sem pristopil in ga vprašal, če je morda kdo od kurirjev, ki so bili tu napadeni, prisoten in če morda ve kaj za tistega ranjenega kurirja.

»Seveda so tu!« je veselo dejal in mi pokazal grupo postavnih mož. Pa še dodal je: »Tisti desni je pa ranjenec!« Z bratom Dušanom sva se jim približala in vsi nekdanji dogodki so kot blisk preleteli skozi spomine.

»Zdravo tovariši! Verjetno me ne poznate! Eden tistih partizanov sem iz Notranjskega odreda, ki smo nosili ranjenca, ko ste bili napadeni!« Ranjenca sem spoznal po blagih očeh. Bil je to Debevec Tone, danes upokojenec iz Ljubljane.

»Imel si tudi brata, ki je prišel po našo četo.« Pokazal mi je v lepo lovsko obleko oblečenega, postavnega moža s še vedno iskrim pogledom. Danes je Debevec Jože poklicni lovec v Kranjski gori.

»Imeli ste tudi partizana z brado!«

»To sem pa jaz!« – je veselo povedal Rado Jorjevčič-Pik z Vrhnike.

Tone mi je prijateljsko dejal, da si je tudi on želel srečanja s katerim od nas, ki smo ga takrat nosili.

Obema se je želja izpolnila po tolikih letih...

Ko sva z Dušanom odhajala s proslave, je skozi vejevje toplo sijalo juljsko sonce... Zdelo se mi je, da sije tudi v mojem srcu!

BOJAN TOLLAZZI
kap. boj. ladje

Na fotografiji so z leve proti desni: Jože Debevec, Rado Jorjevčič-Pik, Tone Debevec-ranjene in Bojan Tollazzi

Potreba po etnološkem raziskovanju obdobja NOB

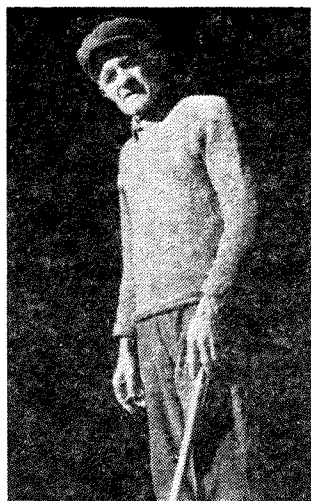
Če želimo ohraniti o narodnoosvobodilnem boju celovito podobo, ne moremo in ne smemo obravnavati samo vojaških enot in njihovih operacij, ampak moramo še posebej poudariti in prikazati življenje v teh nenavadnih razmerah. Tu so tudi začetki našega splošnega ljudskega odpora.

Delovanje operativnih enot med narodnoosvobodilnim bojem je v Sloveniji in tudi v Jugoslaviji že dokaj dobro raziskano. Pri knjižnici NOV in POS so izšle že številne monografije o partizanskih enotah, precej jih je še v pripravi. Tudi za delovanje zaledja je že zbranega nekaj gradiva in tovariša Karel Kumše in Rado Jelinčič sta ga o goriškem vojnem področju nekaj tudi že objavila v našem časopisu. Toda to so večinoma dela zgodovinarjev, ki zbirajo pač predvsem zgodovinske podatke, zelo malo ali pa skoraj nič pa jih ne zanima življenje v partizanskih enotah in v zaledju. Vemo pa, da so borci potrebovali hrano, obleko, obutev, prenočišče, orožje..., a kje so vse to dobivali, kdo jih je s tem oskrboval? Prav tako vemo, da so med vojno delovale številne ilegalne tiskarne, partizanske delavnice, bolnišnice..., a zelo malo ali skoraj nič ne vemo o življenju v njih, o prilagajanju ljudi novim, nenormalnim življenjskim pogojem, o odnosih med redno vojsko in civilnim prebivalstvom... Tu pa preneha delo zgodovine kot znanosti in se začne delo etnologije, vede, ki raziskuje ljudsko kulturo v širokem, etnološkem pomenu besede, način življenja nekega ljudstva. Jasno je, da brez poznavanja življenja ljudi v tem obdobju ostaja tudi prikaz delovanja partizanskih enot, vojaške operacije in tako dalje nepopoln.

V svetu že imamo nekaj tovrstnih del. V Ameriki so na primer preučevali posadke vojaških bombnikov, narejenih je nekaj študij o življenju ljudi v koncentracijskih taboriščih, slovenska etnologija pa je obdobje narodnoosvobodilnega boja skoraj dosledno izpuščala. Njeno delo se je večinoma končalo tik pred drugo svetovno vojno in se začelo tik po osvoboditvi, leta NOB pa so služila le kot pomemben mejnik v razvoju in življenju Slovencev, ki etnologov niso posebej zanimala. Toda dejstvo, da druga svetovna vojna življenja naroda ni pretrgala, ampak so ljudje živeli le v drugačnih, sicer nenormalnih življenjskih pogojih, da so se morali

prilagajati in prilagoditi novim razmeram, da so prav v tem prišla do izraza njihova najrazličnejša znanja in iznajdljivost, dela obdobje narodnoosvobodilnega boja za etnologa še zanimivejše.

V zadnjem času so nekateri skromnejši poskusi

dragoceno gradivo. Upajmo, da bo akcija Slovenskega etnološkega društva o zaposlovanju etnologov tudi v muzejih NOB naletela na ugoden odmev.

Kot prvo področje, ki je potrebno temeljitega etnološkega raziskovanja,

Z žage Metoda Mlakarja v Logu (spodnji Novaki 47) je prišla večina lesa za gradnjo bolnišnice Franja. V stavbi nasproti žage je bilo zbirališče sanitetnega materiala.

Štefaniya Peternel iz Spodnjih Novakov je že pred vojno imela šiviljsko delavnico. Že pred kapitulacijo Italije je izdelovala »titovke«, po razpadu Italije pa je s hčerko in dvema vajenkama šivala perilo za partizanske enote. V njeni hiši so precej časa tudi kuhali za transportno četo. Štefanijo je sicer bolezen, ki jo muči že od otroških let, priklenila na posteljo, ne manjka ji optimizma in lepih spominov.

Pri »Lučki« – Luciji Hadalin v Spodnjih Novakih je bila strojna ter šiviljska delavnica, v kateri je delalo devet šivilj.

je treba omeniti medvojno goriško vojno področje. Na njem je namreč bila močno razvita zaledna dejavnost za celotno oskrbo operativnih enot na tem področju (9. korpus), pa tudi enot v drugih predelih Slovenije. Področje je še toliko zanimivejše, ker

so bili v delo vključeni tudi pripadniki italijanske narodnosti, saj je naprimer veliko hrane, zdravil, razstreliva in drugega prišlo iz Furlanije in drugih krajev severne Italije. V času delovanja goriškega vojnega področja je bilo ustanovljeno gradbeno podjetje Novgrad (gradbeništvo), sestavljena je bila transportna četa, narejeni so bili popisi vprežne živine, s katero so ljudje prevažali za potrebe vojske (transport), delovala je vrsta partizanskih delavnic od čevljarških,

šiviljskih, usnjarskih, kovarskih do radiodelavnice, delavnic za izdelovanje »partopov« in delavnic ortopedskih pripomočkov. Samo v okolici Cerknega je dosedaj evidentiranih triinšestdeset najrazličnejših delavnic, v katerih so zaradi potrebe

oživele dejavnosti, ki so jih že davno prej opustili (ponovno so začeli kovati žebelje, okovje za okna in vrata, izdelovati lesene žlice...)

Večina moških je bila v rednih enotah. Doma so ostali le starejši in za vojsko nesposobni možje, ženske in otroci in prav ti prebivalci so bili glavni nosilci vrste dejavnosti (razvitih je bilo okrog dvajset različnih dejavnosti). Omeniti je treba še zelo dobro organiziranost, saj je šlo za pravo delitev dela, h kateremu so pri-

tegnili vse strukture prebivalstva ne glede na njihovo starost.

Nastajajoči muzej NOB v Cerknem je možnost, ki je ne bi smeli izpustiti!

V Cerknem imamo osnovno šolo-spomenik NOB, v bližini je bolnišnica Franja, ki jo letno obišče preko petdeset tisoč ljudi, med njimi veliko tujcev. Poslušajo pripovedi domačinov o razgibanem življenju med vojno in se čudijo njihovim trditvam, da je bilo med vojno lepo. Sprašujejo, kje je muzej. Domačini radi pokažejo na Cerkno in na okoliške zaselke, češ, vse to je muzej. Kljub temu pa so se odločili, da bodo s pomočjo kulturne skupnosti Slovenije, idrijskega muzeja in različnih organizacij v kraju še letos obnovili spodnje prostore nekdanje gimnazije, v katerih bodo že prihodnje leto prikazali razstavo Partizanska saniteta na Slovenskem, čez dve leti pa naj bi bil v celotni zgradbi urejen muzej NOB. V njem bodo prikazali celotne delovne postopke v nekdanjih partizanskih delavnicah, predvsem tistih, ki so delovale daleč od Cerknega ali pa so danes že porušene oziroma toliko uničene, da jih ni mogoče obnoviti. Delavnice, ki so delovale v Cerknem in še danes služijo svojemu namenu, ali pa jih je mogoče obnoviti, bodo ohranili na terenu.

Zanimanje za muzej je med domačini in krajevnimi organizacijami zelo veliko. Da pa bo mogoče predstaviti ves delovni postopek, bo potrebno veliko terenskega dela, kjer bo treba zbirati še ohranjene predmete ter poiskati podatke, na osnovi katerih bo mogoče delo rekonstruirati. Ob tem pa se moramo spet vrniti na uvodne misli o potrebi po etnološkem raziskovanju obdobja NOB. Mislim, da je prav ustanavljanje novega muzeja, ki želi predstaviti življenje ljudi, se pravi njihovo kulturo (tako materialno kot duhovno in socialno) v določenem obdobju in v nenavadnih razmerah (čas NOB), lepa priložnost, da slovenska etnologija ob širši družbeni pomoči zasadi ralo tudi na tem področju.

Tekst in foto:
MILAN VOGEL

[illegible]

»Danes sem padalec. Moje želje so uresničene. Za ta vojaški poklic sem se opredelil zato, ker v Bački Palanki in njeni okolici, od koder sem doma, padalskega društva ni bilo.«

To je nekaj besed vojaka **Radoslava Šolaje**, študenta višje ekonomske šole in pripadnika padalske enote JLA, ki sem jo pred nedavnim obiskal. Preden je stopil pred naborno komisijo, je Radoslav iz ust nekaterih sovrstnikov poslušal zgodbe o pestrem in razgibanem pouku vojaških padalcev, o njihovem trdnem tovarištvu... O tem je pripovedoval svojemu pol ure mlajšemu bratu, ki ga je ravno tako kot Radoslava čakala vojska. Prepričeval ga je, da bi se oba prijavila za padalce, a vendar je brat to odklanjal.

»Ni in ni hotel,« se danes smeji vojak Radoslav. »Odšel je brat med potapljače in je že v vojni mornarici. In tako, jaz iz zraka na zemljo on pa z zemlje na morsko dno.«

Pot vojaka **Staneta Zagožena** do padalske enote

Med vojaškimi padalci

Juriš z neba

komisije ne odločajo o tem, koga bodo poslali v padalske enote naših oboroženih sil. O tem namreč odloča nabornik sam.

Pred komisijo izrazi željo, potem opravi posebne zdravniške preglede. Ne gre torej za avanturizem, ampak za zdravega mladega človeka, ki je idejno vezan za našo samoupravno in socialistično uredi-

vsakdanjega življenja enote.«

Posebno mesto pri vzgoji padalcev zavzema mladinska organizacija in zveza komunistov. Osnovna organizacija ZSMJ, navkljub prizadevanjem za nenehno krepitev bojne pripravljenosti, skrbi tudi za idejnopolitično vzgojo. Njeno poslanstvo izhaja iz naše no-

Padalci se namreč vzgajajo na svetlih primerih partizanskih junakov in herojev, ki jih pogum, tudi v najtežjih razmerah, ni zapuščal.

In ker je strah nasprotje poguma ali pa rezultat nepoznavanja in neznanja, sem se s predsednikom mladinske organizacije, komandirjem ene od te-

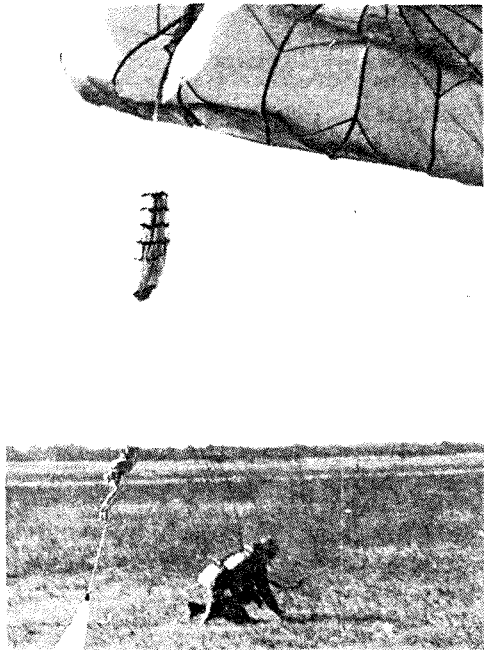
»zdravijo« strah, ki se, kot so mi povedali, nakopiči pred prvim skokom iz letala.

»Naj najprej povem, da sem v to enoto prišel pred kratkim. Prostovoljno in na lastno željo seveda. V svojem vsakdanjem delu sem se kot vzgojitelj prepričal, da so moji vojaki vselej pripravljeni premagati vse težave našega dokaj zahtevnega in naporenega bojevniskega urjenja. Ne gre torej za, kot temu pravimo, ubogljive objekte pouka, pač pa za mlade in ustvarjalne osebnosti, ki so pravzaprav moji sodelavci. Kar se pač nanaša na preprečevanje strahu lahko rečem, da se že na zemlji, na našem poligonu, učimo premagovati strah.«

In res je tako. Na prostornem poligonu, s pomočjo najsodobnejših naprav, ki spominja na zabavni park za odrasle, se bodoči padalci najprej učijo skakati s stolpa, na tako imenovanem renskem kolesu, čolnu ali luping lestvah pa preverjajo svoje telesne in psihične

prav čestitka za uspešen prvi skok. In kmalu zatem taisti vojak, zadovoljen in srečen, pripoveduje, da je pripravljen takoj vstopiti v letalo in ponovno skočiti.

Naj povem še to, da sem med enodnevnim bivanjem v enoti spoznal le del dokaj bogatega, pestrega in razgibanega življenja vojaških padalcev. In prepričal sem se, da je skok iz letala le sestavni del sleherne njihove bojne naloge, ki se začne in se konča na zemlji. Zvedel sem tudi to, da se urjenje padalcev razlikuje, denimo, od urjenja topničarjev ali vezistov kopenske vojske in da se ta specialna vojska pripravlja za juriše z neba. V primeru vojne ali začasne zasedbe našega ozemlja bi padalci podpirali in lajšali bojevanje partizanskih ali enot naše teritorialne obrambe, v določenih primerih pa bi tudi samostojno opravljali vrsto posebnih bojnih nalog. V zaledju morebitnega osvajalca ali agresorja bi napadali njegove najbolj občutljive točke in objekte in v vrste sovražnika

Prvi skok, prvi uspeh in treme ni več.

Šolani pes, vojakov prijatelj ne le na zemlji, temveč tudi v zraku. Ko vodnik zapusti letalo, skoči tudi njegov zvesti štirinožec in mu pomaga odkriti ali ukrotiti namišljenega sovražnika.

Vstop v letalo pred prvim skokom.

je nekoliko drugačna. Ta, dejali bi, nekoliko sramežljiv fant iz Ljubnega se je v armadi najprej izučil za radiotelegrafista. Vse izpite je opravil z odličnim uspehom kajti – kot sam pravi – raziskovanje neznanega in spoznavanje novega je del njegovega življenja. Tako je torej v vojski Stane natančno spoznal skrivnosti dela vojne elektronike in radiotelegrafije in nato izrazil željo, da bi svoj vojaški rok nadaljeval med padalci. In uspelo mu je. Po zdravniških pregledih je spet zakorakal v svet, ki ga ni poznal. Postal je izreden vojaški padalec.

Zgodbici o Stanetu in Radoslavu sta del življenjepisa mladih, ki se za primer vojne pripravljajo opravljati posebne bojne ali bojevniske naloge.

Enota padalcev, katere gost sem bil, je pravzaprav enota »čistih« prostovoljcev. Ali drugače povedano, naše naborne

teve in predan svojemu ljudstvu.

»Zato urjenje in vzgoja v naši enoti«, je med drugim poudaril starešina **Jordan Lazarov**, »temeljita predvsem na znanem partizanskem tovarištvu med vojaki in njihovimi starešinami. Mi smo vojska prostovoljcev in povsem nesmiselno je govoriti o tem ali se naši vojaki radi učijo ali ne. Drugače povedano, v naši enoti ne poznamo slabih ocen in disciplinskih prekrškov, ker se fantje prizadevajo ohraniti lik nakdanjega partizanskega borca prostovoljca. Zato izročila naše ljudske revolucije za naše padalce niso le fraza.

Živijo z njimi in v njih, saj se fantje zavedajo svoje odgovornosti in zahtevnosti nalog, ki jih bodo izvrševali v primeru morebitne vojne. In prav zaradi tega sta medsebojna pomoč in trdno tovarištvo zvesta spremljevalca

vejše zgodovine, ali točneje, iz časov našega narodnoosvobodilnega boja.

meljnih enot **Jovanom Filipovićem** pogovarjal o tem kako pri padalcih

PREJELI SO ODLIKOVANJA

V prepolni dvorani Svobode v Žireh smo minulo nedeljo proslavljali dan republike. Na proslavi sta sodelovala zbor ter recitatorji osnovne šole v Žireh, učenci glasbene šole in žirovska mladina. Posebno slavnostna točka proslave je bila podelitev odlikovanj predsednika republike. Po predhodni utemeljitvi in obrazložitvi je predsednik IS SO Škofja Loka tov. Jože Stanonik podelil 34 odlikovanj posameznikom, članom naše borčevske organizacije. Red zaslug za narod s srebrno zvezdo je prejelo osem občanov, medaljo za hrabrost dva člana, medalje zaslug za narod pa je prejelo 24 krajanov.

Prireditvev je lepo uspela, za kar gre pohvala vsem nastopajočim.

Franci Čeplak

spodobnosti. In ko se vojak na poligonu nauči ravnanja s padalom in se obnašati v zraku, se šele začnejo skoki iz letala. In prav v tem trenutku strahu ni več, ostaja le trema, ali razmišljanja o prvem skoku, ki ga vojaki vsak po svoje doživljajo. V takih prilikah pomaga vojaku lepa beseda njegovega učitelja ali pa sotovariša, ki se je pred prihodom v armado ukvarjal s športnim padalstvom. Zadoštuje na primer, da starešina še enkrat pogleda vojakovo padalo in opremo in da ugotovi, da je vse v redu, oziroma da se ne more nič hudega zgoditi. Tudi tak pristop vpliva na zmanjšanje treme pred prvim skokom. In ko vojak prvič v življenju skoči iz letala in lepo pristane, ko torej uspešno prestane padalski krst, se zahvaljuje starešini in svojim sotovarišem, ki ga po stari padalski navadi brcajo v zadnjico, kar je pravza-

vnašali negotovost in strah. Njihovo načelo je, da v manjših skupinah prirejajo neprijetna preseenečenja in da nezaželenemu gostu na našem ozemlju povzročijo kar se da velike izgube v ljudstvu in materialu. Zato je vsak padalec odličen strelec, miner, rokoborec, alpinist, potapljač... In tako naprej.

In ko sem se poslavljaj od gostoljubnih vojakov in starešin, sem se znova spomnil besed telegrafista in padalca, vojaka **Stanka Zagožena**. In mi ni bilo težko ugotoviti, da je ta plavooki fant spoznal ne samo skrivnosti padala in višin, ampak veliko več. Spoznal je in odkril nov in zanj do včeraj nepoznani svet naših obrambnih priprav. In uvrstil se je med pogumneže, ki jurišajo z našega neba.

Besedilo in slike
BRANE JAKOVLJEVIČ

Udeležencem komemoracije v Škofji Loki

Občinski odbor ZZB NOV Škofja Loka in združenje borcev izrekata zahvalo vsem, ki so se udeležili svečane komemoracije ob dnevu mrtvih in položili vence ob domu zvez borcev. Posebno se zahvaljujemo vsem izvajalcem programa tovarišici Kornhauserjevi, ZKPO Škofja Loka, Godbi na pihala Škofja Loka, Osnovni šoli Škofja Loka, Gimnaziji Škofja Loka, pevskemu zboru KUD Ivan Cankar Sv. Duh, garnizonu JLA Škofja Loka, delovnim organizacijam ter družbenopolitičnim organizacijam in praporščakom ZB, ki so s svojimi prispevki počastili spomin na padle žrtve.

Zenski pevski zbor Horjul;
Moški pevski zbor Ig;
Osnovna šola »Ljubo Šercer« Ig;
Enota JLA iz Postojne, ki nadaljuje tradicije 2. SNOUB Ljuba Šercerja.
Zato se odbor 2. SNOUB Ljuba Šercerja v imenu vseh borcev iskreno zahvaljuje vsem naštetim, kakor tudi vsem drugim, ki so na kakršenkoli način doprinesli k uspehu naše skupne proslave.

Posebno pa se še zahvaljujemo tovarišu Viliju Beliču, predsedniku SO Ljubljana Vič-Rudnik.

ODBOR 2. SNOUB
Ljuba Šercerja

Obvestilo

Na pobudo in s sodelovanjem DI Ljubljana-Siška in ostalim DI mesta Ljubljane in v soglasju z

V spomin padlim borcem Kokrške čete

Borce, aktiviste in druge občane, posebno pa svoje padlih borcev vabimo, na slovesnost v okviru novega krajevnega praznika 10. decembra. Tega dne leta 1941 je bila ustanovljena Kokrška četa. Na slovesnosti bomo odkrili spominsko obeležje 47 padlim borcem. Slovesnost bo združena s pomenovanjem Doma Kokrške čete in proslavo obletnice ustanovitve čete.

Odkritje in slovesnosti bodo v Šenčurju pri Kranju v soboto 10. decembra ob 16. uri. Slavnostni govornik bo dr. Joža Vilfan, nastopil pa bo tudi Partizanski pevski zbor iz Ljubljane.

Slovesnost bo pod pokroviteljstvom Aerodroma Ljubljana-Pula.

sedem dni
7D

Naplavine samotnosti
našega časa
Ni več sira s planin
Če nam lučka ne gori
Lepota pod sedmimi
tenčicami

Zahvala za uspešno organizirano slovesnost

Dne 8. oktobra 1977 smo na Kureščku pri Ljubljani preživeli borci 2. SNOUB Ljuba Šercerja skupaj z delovnimi ljudmi občani in mladino občine Ljubljana Vič-Rudnik ter pripadniki enote JLA, ki nadaljujejo tradicije naše brigade, slavnostno proslavili 35-letnico ustanovitve brigade.

Veliko zaslugo za zelo lepo organizirano in izvedeno proslavo imajo:

Skupščina občine Ljubljana Vič-Rudnik skupaj z Izvršnim svetom; vse družbenopolitične organizacije občine Ljubljana Vič-Rudnik; Občinski štab TO SO Vič z enoto TO in KS Golo in Ig; Krajevna skupnost Golo in Ig;

ZDIS in ZRSS je naše društvo organizator športne rekreacije plavanja in sicer: vsak ponedeljek in petek bo v pokritem bazenu v avtokampu Štern (na Ježici) plavalni bazen na voljo vsem invalidom od 17. do 19. ure. Bazen bo v tem času v celoti in samo na razpolago vsem invalidom.

Poleg rekreativnega plavanja in športnega plavanja, ki bo vodeno pod strokovnim vodstvom, bo lahko vsak udeleženec, ne glede na vrsto invalidnosti, preživel 2 uri v bazenu brezplačno.

Začetek rekreacije je bil v petek 2. decembra 1977 ob 17. uri in bo poslej vsak ponedeljek in petek do konca februarja 1978.

»Vsak invalid na plavanje!« Posebno pa so vabljeni še neplavalci, za katere bo delovala plavalna šola.

Želimo vam veliko uspeha pri izvajanju akcije in vas tovariško pozdravljamo!

ŠPORTNO DRUŠTVO
»INVALID«
Ljubljana, Malenškova 1

Zahvala partizanskim intendantom

Organizacijski odbor 5. kulinarčne razstave Ljubljanskega armadnega območja, ki je bila 11. in 12. novembra letos v Novem mestu se prisrčno zahvaljuje številnim partizanskim intendantom enot NOV Slovenije. S svojo prisotnostjo na razstavi so poudarili njen pomen.

Posebna zahvala gre tovarišem Viktorju Senici-Jankotu, Aleksandru Valiču in Mirku Frankiču-Tilnu, ki so na zanimiv in prisrčen način obudili svoje bogate spomine na težko in uspešno pot slovenskih intendantov med NOB.

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Martin Kos-Martinov

Spomini na Rašiško četo

Opis Rašiške čete, življenja v njej, njenih akcij in nekaterih dogodkov, ki se nanašajo na tedanjo dejavnost čete.

Spominjam se, da smo drugi sklep *sporočili Ivanu, Juriju in Leonu Zajcu ter Jožetu Bilbanu. Moji ženi smo sporočili, naj se umakne s sinom Martinom, Mari Zajc, naj se umakne s hčerko Mileno, Angela Novak pa s hčerko Marto. Spominjam se, da je nekatere ilegalno prepeljala čez italijansko-nemško mejo pri Glinici tovarišica Mici, deklet našega borca Staneta Merharja.

Zaradi naše akcije se je okupator kruto maščeval. Na mostu so ustrelili dva talca in ju vrgli v vodo. Maščevanje smo tudi pričakovali, zato je partijska celica in vodstvo čete že pred akcijo sprejelo naslednje sklepe: pri rušenju mostu naj sodeluje vsa četa razen straž, ki so ostale v taborišču, vsem vidnejšim aktivistom na terenu smo sporočili, naj se umaknejo in vključijo v četo; vsi vaščani, ki jim bo eksplozija poškodovala hišo, bodo dobili odškodnino.

Kmalu smo zaslišali močno eksplozijo. Umaknili smo zasedi in se zbrali na vzhodni strani ob gozdu kakšnih osemdeset metrov od mostu. Nismo se mogli premagati, da ne bi pogledali, kako je akcija uspela. Naše pričakovanje, da se bo most porušil, se na žalost ni uresničilo. Na mostu je bila le manjša luknja in nekaj razcefranih desk, v vodi pod mostom pa več kot polovica eksploziva.

Pozneje smo zvedeli, da je naš minner dezertiral iz našega voda na Šmarjni gori in se pridružil domačim izdajalcem.

Razdelitev čete

Naša četa je številčno rasla in naši pohodi so bili vse daljši. Operativno območje Rašiške čete je potekalo od gorenjske proge pri Mednem čez Savo in za Šmarno goro do Smlednika, Šenkovega turna, ter mimo Trzina in Črnuč nazaj do reke Save. To območje je bilo za motorizacijo hitro prehodno, ker je bilo prepleteno s cestami. Našo vse večjo četo je okupator vedno laže zasledoval. O takem položaju je razpravljala partijska celica in vodstvo čete. Sprejet je bil sklep, da se mora četa zaradi večje konspiracije in boljšega pokrivanja celotnega območja razdeliti. Sklenjeno je bilo, da naj večja skupina partizanov odide na območje Šmarne gore. Vanjo naj se vključijo tisti tovariši, ki to območje dobro poznajo. Ta skupina naj bi izvajala akcije od Smlednika do Save in preko nje. To skupino smo imenovali »Šmarnogorski vod« Rašiške čete. Za komandirja voda je bil imenovan Miha Novak.

S tem ukrepom so se naši pohodi ponovno skrajšali, celotno območje pa je bilo bolje kontrolirano kot prej.

Cez nekaj dni smo tudi premestili glavno taborišče čete. Utaborili smo se v Uretovem gozdu na delno poraseni jasi pod rašiškim skalovjem vzhodno od Rašice in le nekaj sto metrov od Jogodovčeve domačije. Spominjam se, da so v tem taborišču zaprisegli novodošli partizani, bratje Zajc, Vido Knez in še nekateri. To je

bilo prvih deset dni septembra 1941. leta.

Nemški vohljači

Vaščani Rašice pa so nas kmalu obvestili, da v vas zahaja sumljiv moški. Da ne bi naša bližina kompromitirala vasi, ki nam je bila naklonjena in ob vsakem času dostopna, smo taborišče preselili 300 do 400 metrov zahodno in višje med drevje, oddaljeno 30 metrov od ceste, ki pelje na sedanji razgledni stolp. Prostor v novem taborišču je bil zelo primeren za vojaško ureditev, ni pa bilo vode. Po vodo smo hodili k izviru na pašniku, na katerem sedaj večkrat prirejamo proslave. Zaradi sumljivega neznanca, ki je hodil v Rašico, smo morali večkrat okolico izvira pregledati in zaščititi, predno smo šli po vodo.

V taborišču smo imeli dvoje stražarskih mest. Glavno je bilo skrito v skalovju, ki je služilo tudi za obrambo. S tega mesta se je videla tudi cesta, ki je peljala do vojaške piramide na vrhu Rašice. Ko že omenjam to »piramido«, naj povem, da smo bili dogovorjeni, kje je javka za vsakega borca, ki bi iskal četo, da bi se ponovno vključil vanjo. Javka je bila pri piramidi.

V kratkem času so borci čete opravili več akcij in napadov na okupatorja. Napadli so avtomobile v Repnah, Tacnu in Vodica, uničevali okupatorjeve telefonske zveze pri Smledniku in porezali telefonske žice od vasi Vodice proti vasi Moste v dolžini nekaj sto metrov.

Tudi okupator ni miroval. Streljal je talce, izvajal pritisk na svoje borce in simpatizerje Osvobodilne fronte, vohunil in pošiljal v civilno obleko preoblečene gestapovske agente med naše ljudi. Požgal je hišo komandirja naše čete in metal zažigalne bombe na skednje in nekatere hiše na Rašici ter pretepal vaščane. Konec avgusta ali prve dni septembra se je eden takšnih preoblečencev oglasil v vasi Srednje Gameljne v trgovini moje mame. S seboj je imel kovček, nekaj razstreliva, naboje, pištolo in nekaj obleke. Pogovarjati se je začel z mojo sestro Štefko, ki je delala v trgovini. Hitro je navezal pogovor na mene, na našega komandirja in našo četo. Vse nas je hvalil in rekel, da bi želel k nam. Tedaj pa je nepričakovano stopil v trgovino borec naše čete, ki smo mu v zvezi z neko akcijo dali ime »Miner«. Takoj se je vpletel v pogovor. Ker so nas naši večkrat zalagali s cigaretami, je tudi tedaj Štefka izročila »Minerju« večjo količino cigaret iz trafike. Preoblečenec je vse to opazoval.

Kakor se spominjam, vodstvo čete tisti dan ni nikogar poslalo po cigarete. Zakaj se je »Miner« Ivan Tobies ravno takrat znašel v trgovini, kmalu ni bila več uganka. Čez teden ali dva je dezertiral. Kasneje smo tudi ugotovili, da je bil preoblečenec gestapovec. Izdal se je, ko je hotel preslepiti Petra Kosca, brata našega komandirja. (se nadaljuje)

Pričakujemo odgovore na našo ANKETO

Prosimo naročnike TV-15, ki so po pošti prejeli našo ANKETO, da nam izkažejo dodatno pozornost in kar najhitreje pošljejo odgovore v naše uredništvo. Za pozornost se iskreno zahvaljujemo.

MARIBOR

Pregled dveletne dejavnosti

Občinska organizacija ZZB NOV Maribor ima 7251 članov, med katerimi je približno 1211 vojaških vojnih invalidov. Organizirana je v 35 združenj borcev in štiri krajevne organizacije VVI.

Od februarja leta 1973 do danes je na tem območju umrlo 661 članov borčevske organizacije (9,6 odstotka vpisanih članov). Brez dvoma gre za visok odstotek umrlivosti borcev NOV, zaradi česar bo treba v prihodnje nameniti še posebno skrb za boljše urejanje klimatskega ter topliškega zdravljenja in tudi za rekreacijo.

Občinski odbor (29 sej) in predsedstvo (55 sej) sta organizirala še sedem posebnih sej s predsedniki združenj borcev in VVI ter predstavniki aktivov v organizacijah združene dela. Povedano s številkami pomeni, da je bilo v mandatsnem obdobju 1973–1975 v vsakem mesecu 1,5 sestanek. Na njih so obravnavali organiziranje popisa, osnutke ustave, statut občine in krajevnih skupnosti, vprašanja v zvezi s splošno skupno porabo, zdravstveno zaščito borcev in VVI, analizo popisa članov, zakon o pogrebnih svečanstih, zakon o spomenikih in spominskih obeležjih, družbeni dogovor o priznavalninah, obravnavali so ponovni postopek uveljavljanja posebne dobe, govorili so o splošnem ljudskem odporu in družbeni samozaščiti in še o vrsti problemov.

Delo občinskega odbora je bilo v tem obdobju razdeljeno na komisije. Imeli so konference v združenjih borcev. Poročila, referati in razprave so bili dobro pripravljene, saj so bila obravnavana konkretna vprašanja. Sprejeti programi so bili v celoti izpolnjeni. Ob tem so rešili še vrsto drugih aktualnih vprašanj, ki so bila življenjskega pomena za posamezne člane. V razpravah so bila v glavnem obravnavana praktična vprašanja v zvezi z gospodarskimi problemi, delegatskim sistemom, in v zvezi z družbenopolitičnim dogajanjem doma in v svetu.

V občini Maribor je s priznanjem statusa pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 – 1560 članov; po 9. 9. 1943 pa 2244 članov.

D. MIKLAVEC

PESNICA PRI MARIBORU

Še se bomo srečali

Pred nedavnim so se v Pesnici pri Mariboru srečali nekdanji obveščevalci in aktivisti, ki so med NOB delovali na levem bregu Drave ter bili tesno povezani zlasti z Lackovim odredom.

Nekdanje aktiviste in borce so sprejeli predstavniki krajevnih organizacij Pesnice, Šentilja in Jarenine. Srečanja se je udeležilo približno šestdeset udeležencev naše oborožene revolucije s tega območja. Ta dan so med drugim izkoristili tudi za to, da so se poklonili spominu na tiste, ki jih danes ni več med nami. Mnogi so padli na tem območju takorekoč na pragu svobode. Spomnili so se tudi na padlega okrožnega sekretarja SKOJ Marjana Bantana-Stojana.

V kulturnem programu so sodelovali mladi iz Jarenine. Zbranim je spregovoril tovariš Ivan Šabeder. Med pripovedovanjem je obudil delovanje OF zasti za Lackovega odre- da na tem območju.

F. H.

KOČEVJE

Slovesnosti ob dnevu republike

Dan republike so prebivalci kočevske občine proslavili z vrsto prireditev in proslav. Ob praznovanju rojstnega dneva nove Jugoslavije so povsod poudarili zgodovinski pomen sklepov, ki so bili sprejeti na 2. zasedanju AVNOJ v Jajcu. Posebej so poudarili vlogo, ki jo je imel pri razvoju jugoslovanske državnosti tovariš Tito.

Osrednje proslave, ki je bila v počastitev tega praznika v Kočevju, so se udeležili številni občani in gostje, nastopili pa so tudi člani moškega pevskega zbora Valentin Vodnik iz Doline pri Trstu. Občina Kočevje je s tem krajem pobrata.

V prazničnih dneh so številni prebivalci s kočevskega območja obiskali spomenike in kraje, ki spominjajo na dogodka iz NOB.

VIKTOR DRAGOŠ

NOVA GORICA

Srečanje predvojnih komunistov

V Novi Gorici je bilo tradicionalno srečanje predvojnih komunistov novogoriške občine. Ob tej priložnosti jih je organizacijski sekretar občinske konference ZKS Nova Gorica Stojan Vodopivec seznanil z gospodarskim in političnim stanjem v občini, nekdanji španski borec Viktor Klanjšček pa o srečanju delegacije bivših španskih borcev z generalnim sekretarjem KP Španije Carrillom.

Na srečanju so predvojni komunisti in revolucionarji, le-teh je v občini 26, spregovorili o svojem delu. Se zlasti velja poudariti njihov prispevek k vzgoji mladih. Tako so ob številnih priložnostih govorili mladini in novosprejetim komunistom o vlogi partije. Omeniti pa velja tudi njihovo skrb pri postavljanju spominskih obeležij umrlim tovarišem.

J. A.

KOPER

S sklepi želijo uresničiti načrte

Člani aktiva ZZB NOV v delovni organizaciji Tomos smo ponovno sprejeli več sklepov. Z njimi želimo doseči, da bi pravočasno uresnili vse, kar smo predvideli v naših načrtih.

Sanacijski program

Zavedajoč se, da je akcijski program pomemben za uresničevanje sanacijskega smo pozvali nosilce njegovih nalog, da ga vestno izpolnjujejo. Vsem tistim, ki bodo te naloge uspešno opravili, naj bi dali primerna priznanja.

Samoupravni plan

Odbor aktiva je obravnaval izvajanje samoupravnega plana proizvodnje za leto 1977, ugotovil je, da so bili že v prvem polletju precejšnji izpadi v proizvodnji; nekateri tudi neupravičeni. Poudarjeno je bilo, da bi z boljšo organizacijo dela, z večjo odgovornostjo do sredstev in do dela in večjo vnemo pri delu, lahko dosegli boljše finančne rezultate v prvih devetih mesecih 1977.

Člani aktiva so obravnavali tudi program dela za obdobje 1977-78. Ob dnevu JLA bodo obiskali skupaj z mladino, predstavniki sindikata in člani ZK, pripadnike obmejnih enot. Ob koncu leta bodo obiskali in obdarili bolne člane borčevske organizacije. Zavzemali se bodo za zdravniške preglede vseh tistih članov ZZB NOV, ki so le-teh potrebni...

LILIJA BOGOMIL

VELENJE

Spomenik petim padlim borcem VDV

V nedeljo 20. novembra so odkrili spomenik petim padlim borcem 3. bataljona 3. brigade VDV – Štajerske. Postavilo ga je združenje borcev NOV Konovo v Šembricu pri Rahnetu.

Pred 33 leti, 12. decembra 1944, se je v zgodnjih dopoldanskih urah vračal iz akcije v dolini 3. bataljon 3. brigade VDV. Borci, utrujeni in razvrščeni v dolgi koloni so se pomikali navzgor, v zavetje hribov, kjer naj bi se čez dan odpočili in se tako pripravili za nove pohode. Niti slutili niso, da jih zgoraj, v bližini Cevzarjeve domačije čakajo nabiti mitraljezi potuhnenih Nemcev. Kako so Nemci v Velenju zvedeli za smer pohoda tega bataljona ni natančno raziskano. Mnogi borci so prepričani, da je bila po sredi izdaja. O tem dogodku ni ničesar zapisanega v izvlečkih poročil in ugotovitev o nastanku in delovanju tretje brigade VDV – Štajerske. Le-te hrani Revirski muzej ljudske revolucije v Trbovljah. Tega primera tudi nisem zasledil v odlično napisani knjigi dr. Milana Ževarta 'Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini'. Vse kaže, da bo o tem še treba zbrati podatke udeležencev in iz drugih virov.

F. M.

GORENJA TREBUŠA

Žarnice namesto petrolejk

Prebivalcem partizanske Gorenje Trebuše se bo letošnji 29. november še posebej vtisnil v spomin. Dobili so namreč težko pričakovano elektriko. Pred praznikom republike so električne žarnice zasvetile kar v 80 domačijah, preostalih osem hiš pa bo priključke dobilo do konca letošnjega leta.

Zaradi razstresenih zaselkov, le-teh je kar 14 v njih pa živi okoli 240 predvsem starejših prebivalcev, so morali napolniti 35 km visoko in nizko napetostnega omrežja, postavili pet transformatorskih postaj in okoli 1000 drogov. Vrednost vseh del presega 10 milijonov dinarjev, pri delu pa so pomagali tudi pripadniki JLA, ki so opravljali najtežja dela, mladinske delovne brigade in domačini.

Slovesnost ob zaključku del je bila pred hišo, kjer je bil 20. decembra 1943 ustanovljen IX. korpus, udeležili pa so se je družbenopolitični delavci tolminske občine, predstavniki Elektro Primorske in seveda številni domačini.

J. A.

KOPER

Srečanje nekdanjih partizanov v Goriških Brdih

Tudi letos so se sestali nekdanji udeleženci NOB, ki so delovali na območju Goriških Brd in vzhodne Benečije do kapitulacije fašistične Italije. Kljub slabemu vremenu se je zbralo v lovski koči, ki stoji v bližini nekdanjega partizanskega taborišča, 50 tovarišic in tovarišev. Potem ko so počastili spomin na padle, se je razvil takorekoč delovni sestanek. Zbrani so se zavzeli za postavitev spominske plošče na hiši, kjer je živel dolgoletni komunist in prvi sekretar vaške partijske organizacije, Reja Anton-Sever. Govorili so o postavitvi spominskega obeležja na Fonih, kjer je bila 6. (ali 7.) aprila 1943 ostra bitka med skupino slabo oboroženih borcev prve in druge čete in italijanskimi fašisti. Takrat sta med petimi partizani izgubila življenje tudi komisarja čet, Darko in Ljubo. Zbrani so se zavzeli za postavitev spominskega obeležja (plošče) pri Ogrinkih v spomin padlemu komandirju prve čete, tovarišu Sulcu. Na srečanju ni manjkalo veselega razpoloženja in lepih partizanskih pesmi.

FRANC MARAŽ

CELJE

Podeljena odlikovanja

Ob dnevu republike je predsednik skupščine občine Celje podelil najzaslužnejšim borcem odlikovanja predsednika SFRJ Josipa Broza Tita. Slovesnost je bila v prostorih skupščine. Dan kasneje je bila v veliki dvorani skupščine občine Celje proslava z bogatim kulturnim programom. Odprli so novo halo za proizvodnjo pri Lesnem industrijskem podjetju. Med gosti je bil tudi Andrej Marinc, predsednik Izvršnega sveta SRS.

Ob dnevu republike je prejelo veliko borcev z najnižjimi dohodki podpore.

VIKTOR DOBRIŠEK

JESENICE

Delavsko gibanje v
Krajini Valjeva

Ob dnevu republike je bila na Jesenicah, poleg številnih proslav, odprta tudi razstava »Delavsko gibanje in NOB v Krajini Valjeva«. V Valjevu in okolici je bilo med zadnjo vojno precej prebivalcev iz jeseniške občine. Tja so jih pregnali Nemci zaradi njihove narodne zavednosti. Razstava prikazuje bogato in burno zgodovinsko preteklost tega območja, boj za delavske pravice in za osvoboditev v NOB. Razstava je v Kosovi graščini na Jesenicah, odprta pa bo do 22. decembra.

B. B.

IDRIJA

Ob spomeniku prvih
padlih

Ob spomeniku prvih štirih padlih partizanov na Cerkljanskem, na Rodnah pri Bukovem, je bila v nedeljo, 27. novembra spominska svečanost. Tu so dne, 24. decembra 1942, po zaslugi izdajalca, italijanski fašisti in vojska obkolili skupino šestih partizanov. Vnel se je neenak boj proti številnim sovražnikom. V tem boju so padli štirje prvi partizani-domačini. Iz obroča je uspelo pobegniti le Gabrielu Peternelju iz Planine pri Cerknem, ki je srečno odnesel tudi ranjenega partizana Tarasa. Tem prvim padlim na Cerkljanskem so domačini po osvoboditvi postavili skromen spomenik. Letos, pred dnevom republike, so domačini ta spomenik prenovili.

JANEZ JERAM

HORJUL

K nadaljnjim delovnim
uspehom

Čeprav ima za seboj le leto in pol samostojnega dela, osnovna organizacija ZRVS Horjul kljub temu dokaj uspešno rešuje tekoče naloge, ki si jih je zadala v letošnjem letu. To se kaže zlasti pri izvedbi raznih akcij ob letošnjih jubilejih in praznikih, kakor tudi v njenem prizadevanju, da svoje delo še aktivneje, predvsem pa učinkoviteje poveže z delom drugih družbenopolitičnih organizacij v tem kraju.

V tem smislu je potekala tudi njena nedavna letna konferenca v prostorih OŠ Horjul.

Na njej so izvolili novo predsedstvo osnovne organizacije ZRVS Horjul z novim nadzornim odborom in komisijami in ob prisostvovanju predstavnika osnovne organizacije ZRVS Ljubljana-Vič-Rudnik in predstavnika vrhniške garnizije pretresli nekatera najpomembnejša vprašanja svojega dosedanjega in bodočega dela. Predstavniki občinskega odbora ZRVS pa jih je poleg tega seznanil tudi z nekaterimi (novimi) pravili o delovanju ZRVS ter pohvalil njihove uspehe, ki so jih dosegli na najpomembnejših toriščih družbenega življenja.

Prav tako pa so ob tej priložnosti podelili tudi priznanja nekaterim najzaslužnejšim organizacijam, ki tesno sodelujejo z osnovno organizacijo ZRVS Horjul. Le-ta so prejeli: Lovska družina Horjul, LD Šentjošt, gasilsko društvo Horjul in gasilsko društvo Žažar ter vojak in starešine vrhniške garnizije.

B. VRHOVEC

AJDOVŠČINA

Revolucija in glasba

Ajdovščina je te dni že petič gostila pevce iz cele Slovenije in deklški pevski zbor Doma omladine 25. maj iz Skopja, ki so nastopili na festivalu »Revolucija in glasba«. Vseh 11 zborov je izvedlo tudi pesmi, ki so bile na festivalu prvič javno predstavljene. Osnovni namen festivala je negovanje revolucionarnih in borbenih izročil v pesmi, obenem pa pomeni vzpodbuda za nove pesmi s tematiko iz naše junaške narodnoosvobodilne borbe. Festival pa naj bi pomenil tudi krepitev bratstva in enotnosti med našimi narodi. Želja organizatorja je, da bi postal festival vsejugoslovanski. Žal se letos ta želja ni mogla uresničiti zaradi pomanjkanja finančnih sredstev.

J. A.

CERKNO

Osrednja naloga, zbiranje
gradiva

Na seji odbora severno primorskega okrožja OF, ki je bila prejšnji teden v Idriji, so ugotavljali, da je delo pri zbiranju zgodovinskega gradiva o razvoju narodnoosvobodilnega gibanja na Idrijskem, Cerkljanskem in v Baški grapi, premalo organizirano. Kljub temu so posamezni člani – nekdanji aktivisti v teh krajih, zbrali veliko dokumentov in drugega gradiva, ki bi ga bilo treba sedaj urediti in dokumentirati s pričevanji udeležencev. Vendar je za tako delo težko dobiti človeka. Predvsem bo treba dobiti nekoga – kustosa za nastajajoči muzej NOB v Cerknem, kjer bi urejal to gradivo za muzej in za objavo.

Pri zbiranju tega gradiva je dal velik prispevek tudi krožek zgodovinarjev na osnovni šoli – spomenik NOB v Cerknem. Člani tega krožka so posneli na magnetofonski trak in zapisali pričevanja številnih udeležencev NOB. Prav tako imajo zbrani tudi mnogo dokumentov, ki jih bodo odstopili muzeju NOB v Cerknem.

Nadaljni program odbora SPO je še vedno, zbiranje gradiva ter večje sodelovanje z družbeno političnimi in kulturnimi organizacijami še posebno z mladino. Več povezave bo treba vzpostaviti tudi z občinsko skupščino, saj ima severno primorsko okrožje domicil v idrijski občini.

JANEZ JERAM

TOLMIN

Partizanski miting

Delavci Gostola TOZD TS Tolmin so v svojih delovnih prostorih na prisrčen način proslavili dan republike. Osnovnošolci z Mosta na Soči so pripravili kulturni program – pravi partizanski miting. Recitacije pesmi in skeči 'frontnega gledališča' so navdušili prisotne, med katerimi so bili tudi vojak obmejnih enot. Želja delavcev v Gostolu je, da bi se sodelovanje z omenjeno osnovno šolo v prihodnje še okrepilo.

J. C.

AJDOVŠČINA

Za razvoj partizanskega
zdravstva

Sredi novembra je predsednik skupščine občine Ajdovščina izročil dr. Zoranu Dietzu odlikovanje – red zaslug za narod s srebrnimi žarki, dr. Pavla Jerina-Lah pa mu je v imenu slovenskega Zdravniškega društva čestitala k visokemu življenjskemu jubileju. Izrekla mu je priznanje za njegov pomemben delež pri razvoju partizanskega zdravstva in razvoj zdravstva na Goriškem.

C. Z.

RAVNE NA KOROŠKEM

Juričevemu Drejčku v
spomin

Kotnikovi na Dobrihah so bili znana in zavedna družina. Sin Drejček se je dve leti učil kolarske in sodarske obrti v Šoštanju. Pogosto je obiskoval domač kraj, Dobrije na Koroškem. Za tak obisk se je odločil tudi jeseni leta 1944, ko je sklenil, da bo odšel med partizane, kjer je bil že njegov brat. Šestnajst let je imel takrat. Domačijo pa je našel prazno. Domači so se morali pred zverinskimi gestapovci umakniti v zavetje gozdov Gornje Savinjske doline.

Poiskal je domačine – terence. Postal je kurir. Na Silvestrovo so ga Nemci ujeli v v Kozarnici. Odpeljali so ga v Dravograd – gestapovsko mučilnico, kjer so umorili mnogo koroških partizanov in aktivistov OF.

Krvniki so Drejčka in njegove tovariše vodili skozi rojstno vas Dobrije. Bil je med sedmimi talci, ki so jih gnali še naprej proti Selovcu, bose in opotekajoče, z več deset kilogramskimi vrečami na hrbtih.

Njihova pot je bila končana pri Neži na Selovcu, kjer so jih 12. januarja 1944 ustrelili. Kasneje so jih pokopali partizani. Na tistem mestu danes stoji skromen spomenik.

Vsi zbori skupščine občine Ravne so na zadnji seji sklenili, da se Posebna osnovna šola na Ravnah preimenuje v šolo »Juričevega Drejčka«.

FRANJO SREBOTNIK

JESENICE

Prvo šahovsko prvenstvo
CIV

Civilni invalidi vojne so oktobra letos, v letu Titovih in partijskih jubilejev, organizirali 1. šahovsko prvenstvo CIV. Prvenstvo je bilo na Okroglem pri Kranju. Ob tej priložnosti je bila izdelana jubilejna šahovska značka. V prodaji bo po deset dinarjev. Izkupiček od značk, ki jih bodo prodajali po osnovnih organizacijah CIV, bodo uporabili za socialno delo in športno aktivnost svojih članov.

JANEZ ZURC

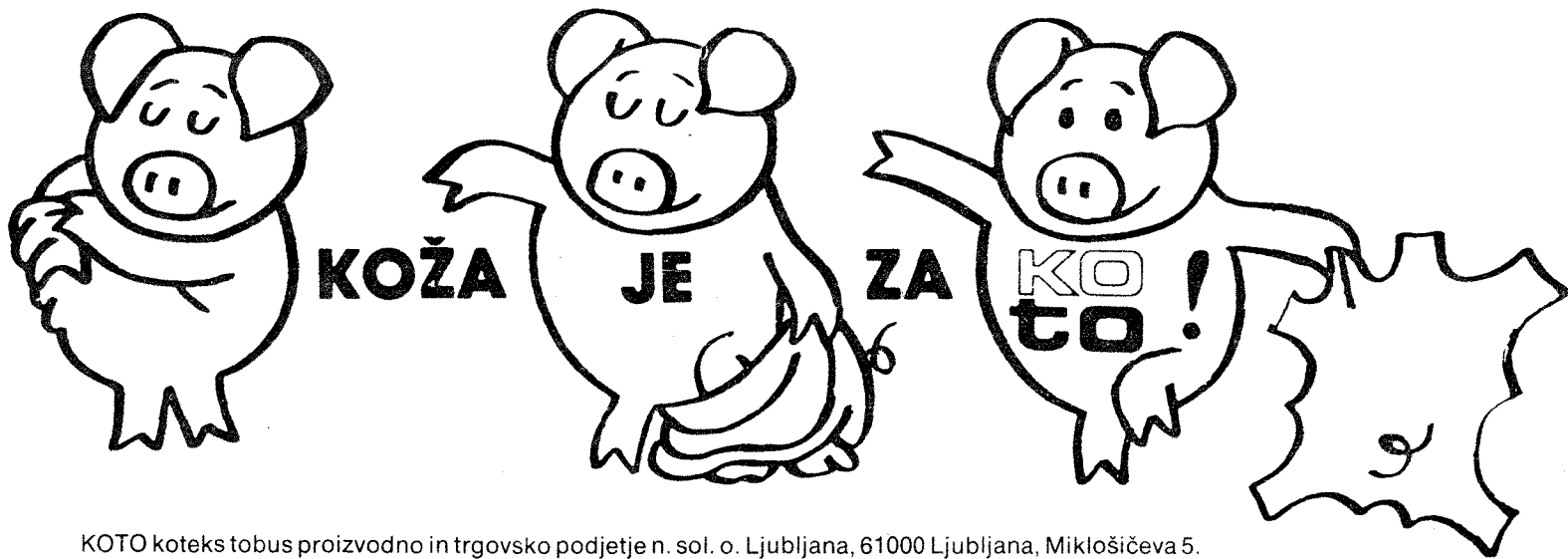
TOLMIN

Taborniki na pohodu v
Pančevu

Skupina tabornikov tolminskega odreda »Puntarji« je preživela praznik republike v Pančevu. V tem srbskem mestu so se udeležili pohoda po poteh Južnobanatskega partizanskega odreda, ki ga je organiziral taborniški odred Paja Marganovič iz Pančeva. Pohoda so se udeležili med drugimi tudi predstavniki ZZB NOV – udeleženci bojev na območju Delibatske peščare, predstavniki Rdečega križa, vojak garnizije Pančevo, mladina iz delovnih organizacij in taborniki iz številnih krajev Srbije, Bosne in Hercegovine ter Slovenije.

Tolminski taborniki so se že leta 1975, na zletu tabornikov Jugoslavije na Petrovi gori, pobratili z mladimi iz Pančeva.

J. CIMERMAN

KOTO

KOTO koteks tobus in zbiralnice kmetijskih zadrug odkupujejo svinjske kože po ugodnejši ceni kot prejšnja leta

KOTO koteks tobus proizvodno in trgovsko podjetje n. sol. o. Ljubljana, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 5.
telefon: (061) 323-24

SUKNO

INDUSTRIJA VOLNENIH
IZDELKOV ZAPUŽE

ZELEZNIŠKA POSTAJA: LESCE-BLED — TEL. RADOVLJICA 75-550 TELEGRAM:
SUKNO ZAPUŽE — TEKOCI RAČUN PRI SDK RADOVLJICA 51540-601-11854 —
64275 BEGUNJE

Potrošniki — kupujte naše
kvalitetne izdelke

TOVARNA KOVANIH IZDELKOV
SLOVENJ GRADEC

SLOVENIJA JUGOSLAVIJA
TELEFON: (062) 84 431
TELEX: 33 237
TELEGRAM: YU FECRO

DOLNJE

Naša standardna pomivalna korita so iz
odličnega materiala, brezhibne izdelave in
modernih oblik. Združili smo praktičnost in
lepoto — za vas!

ZVEZNI SEKRETARIAT ZA LJUDSKO OBRAMBO

Personalna uprava
razpisuje

NATEČAJ

za sprejem učencev v vojaške gimnazije in gojencev v srednje vojaške šole v letu 1978, in sicer:

1. Za učence vojaških gimnazij:
 - Letalske gimnazije »Maršal Tito« v Mostarju,
 - Vojaške gimnazije »Bratstvo i jedinstvo« v Beogradu,
 - Vojaške gimnazije »Ivo Lola Ribar« v Zagrebu in
 - Vojaške gimnazije »Franc Rozman-Stane« v Ljubljani (samo s področja SR Slovenije);
2. Za gojence srednjih vojaških šol:
 - Srednje vojaške šole kopenske vojske v Sarajevu (smeri: pehota, artilerija, artilerijsko-raketne enote protizračne obrambe, oklepne enote, inženirstvo, zveze in ABK obramba)
 - Tehniške srednje vojaške šole kopenske vojske v Zagrebu (smeri: strojniška, elektrotehniška, prometna in kemijskotehnoška)
 - Letalskotehniške srednje vojaške šole v Rajlovcu (smeri: strojnotehniška, elektrotehniška, elektronskotehniška in telekomunikacije)
 - Mornariškotehniške srednje vojaške šole v Splitu
 - Intendantske srednje vojaške šole v Sarajevu
 - Sanitetne srednje vojaške šole v Novem Sadu

POGOJI NATEČAJA

Natečaja se lahko udeležijo fantje, državljani SFRJ, ki izpolnjujejo naslednje pogoje:

a) splošni pogoji

- da so redni učenci VIII. razreda osemletk,
- da so VII. razred končali najmanj z dobrim uspehom in imajo v matematiki, fiziki in kemiji najmanj oceno dobro,
- da so rojeni leta 1962 ali kasneje,
- da so zdravi in sposobni, kar bo ugotovila pristojna vojaška zdravniška komisija,
- da niso bili sodno kaznovani in da niso v kazenskem postopku,
- da imajo priporočilo občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo o moralnopoličnih kvalitetah za šolanje in službovanje v oboroženih enotah ter
- da imajo soglasje staršev — skrbnikov

b) posebni pogoji

- natečaja za srednje vojaške šole se lahko udeležijo tudi fantje, ki so rojeni leta 1961, če so končali osemletko, s tem da so VIII. razred končali z najmanj dobrim uspehom in imajo v matematiki, fiziki in kemiji oceno najmanj dobro,
- natečaja za vojaške gimnazije se lahko udeležijo tudi učenci I. in II. razreda gimnazij oziroma 1. ali 2. razreda šole, ki imajo program s skupnimi osnovami usmerjenega izobraževanja, če so prejšnji razred (učenci I. razreda pa prvo polletje) končali najmanj z dobrim uspehom in da imajo v matematiki, fiziki in kemiji oceno najmanj dobro, ter da niso starejši: učenci I. razreda od 16 let, učenci drugega razreda pa od 17 let,
- če se bo za kako izmed v natečaju navedenih šol iz posameznih republik ali pokrajin zglasilo dovolj kandidatov z odličnim in prav dobrim uspehom, kandidatov z dobrim uspehom iz te republike ali pokrajine ne bodo poklicali na specialistični zdravniški pregled in jih tudi ne bodo sprejeli v šolo.

UDELEŽBA NA NATEČAJU

Kandidati, ki se želijo udeležiti natečaja, naj pošljejo prošnjo, kolkovano z 2 din, občinskemu upravnemu organu za ljudsko obrambo. Prošnjo napišite na obrazcu, ki ga dobite pri omenjenem organu.

Prošnjo priložite naslednje:

- potrjen prepis izpiska iz rojstne matične knjige;
- potrjeno potrdilo ali prepis spričevala z ocenami po predmetih za VII. in VIII. razred — za učence, ki obiskujejo VIII. razred, oziroma prepis spričevala z ocenami po predmetih za VII. in VIII. razred — za tiste, ki so končali osemletko.

Učenci I. in II. razreda civilne gimnazije in učenci I. in II. razreda šol, ki imajo program s skupnimi osnovami srednjega usmerjenega izobraževanja naj poleg izpiska iz rojstne matične knjige k prošnji priložijo: potrjen prepis spričevala iz prejšnjega razreda in potrdilo o uspehu po predmetih v polletju razreda, ki ga obiskujejo.

ŠOLANJE, PRAVICE IN OBVEZNOSTI UČENCEV IN GOJENCEV

V vojaških gimnazijah in srednjih vojaških šolah se bo pouk začel 1. septembra 1978 in bo trajal 4 leta. Za učence iz civilnih gimnazij je trajanje šolanja v vojaških gimnazijah odvisno od razreda, v katerega so sprejeti. Ko gojenci srednjih vojaških šol končajo šolanje po skupnem programu, nadaljujejo šolanje na eni od smeri, navedenih v natečaju. V času šolanja bodo učenci in gojenci stanovali v internatu in imeli na stroške finančnega načrta Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo pravico do: stanovanja, prehrane, obleke, obutve, šolskih potrebščin, učbenikov, zdravstvenega varstva, denarnega nadomestila za prevoz do doma in nazaj ob polletnih in letnih počitnicah in do mesečnih denarnih prejemkov.

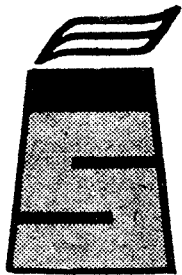
Učenci Letalske gimnazije bodo morali v času šolanja v gimnaziji poleg rednega programa obvezno po programu jadrnanja-letenja leteti z jadralnimi in motornimi letali z dvojnimi komandami, po končani gimnaziji pa bodo nadaljevali šolanje v Letalski vojaški akademiji. Učenci vojaških gimnazij bodo po končani gimnaziji nadaljevali šolanje v Vojaški akademiji kopenske vojske in intendantstke službe, odvisno od potreb pa tudi v drugih vojaških akademijah. Gojenci srednjih vojaških šol bodo po končanem šolanju dobili čin aktivnega vodnika ustreznega rodu oziroma službe; glede na pogoje, predpisane vsako šolsko leto posebej, pa se lahko takoj udeležijo natečaja za sprejem na šolanje v vojaški akademiji ustreznega rodu oziroma službe.

Učenci oziroma gojenci bodo morali po končanem šolanju obvezno ostati v službi v JLA toliko časa, kolikor je določeno v Zakonu o službovanju v oboroženih silah.

Medsebojne obveznosti učencev oziroma gojencev in Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo bodo urejene s pogodbo. S pogodbo bo urejeno tudi nadomestilo za stroške šolanja (stroški za prehrano, stanovanje in mesečni denarni prejemki) v primerih, če učenec oziroma gojenec ne izpolni obveznosti po svoji krivdi.

Natečaj velja do 15. marca 1978. O rešitvi prošnje bo komisija obvestila komisija za izbiro učencev in gojencev do konca maja 1978.

Podrobnejša pojasnila v zvezi z natečajem lahko dobite pri občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo, poveljstvu vojaškega okrožja in pri vojaških šolah.

Industrijsko gradbeno podjetje

Gradnja Žalec

Žalec, Aškerčeva 4; Telefon: Žalec 71-740, 71-741, 71-783; Žiro račun: 50750-601-190-72

Probleme današnjega časa:

ENERGETSKO KRIZO, ONESNAŽEVANJE OKOLJA, VARČEVANJE, REŠUJEJO

Schiedel – YU – DIMNIKI, Schiedel – YU – ZRAČNIKI, Schiedel – YU – JAŠKI ZA SMETI, Schiedel – YU – ODPRTI KAMINI, MONTAŽNE TROPREKATNE GREZNICE STIBO termoblok, STATIK montažni stropovi

NAŠ PROIZVODNI PROGRAM

SCHIEDEL – YU – DIMNIK je troplasten dimnik. Porabi do 40 odstotkov manj goriva, ne onesnažuje ozračja. Ker je okrogel, daje boljši vlek in je enostaven za čiščenje. Njegov šamotni vložek je odporen proti kislinam, varen pred zasajevanjem in toplotno obstojen. Schiedel dimnik je montažni dimnik, zato cenen pri postavitvi.

SCHIEDEL – YU – ZRAČNIKI v elementu z dimnikom ali posebej skrbijo za vedno čist zrak v prostorih bivanja.

SCHIEDEL – YU – JAŠKI ZA SMETI – enostaven odmet odpadkov v stanovanjskih blokih, šolah in poslovnih poslopih.

SCHIEDEL – YU – ODPRTI KAMINI so novost na našem tržišču. Z njimi si olepšate stanovanje in omogočite prijetno in estetsko gretje.

MONTAŽNE TROPREKATNE GREZNICE so prav tako novost na našem tržišču. Poenostavijo in pocenijo gradnjo, odgovarjajo sanitarnim predpisom in JUS normam glede števila oseb v gospodinjstvu.

STIBO TERMOBLOK je betonski blok s posebnim styropornim vložkom. S tem se doseže optimalna toplotna izolacija. Ustvarite si stalno varčevanje energije, zato gradite tudi vi s STIBO BLOKOM.

STATIK MONTAŽNI STROP opečne ali betonske izdelave zmanjša stroške, poenostavi montažo.

PROIZVAJAMO, PRODAJAMO in MONTIRAMO

Industrija gradbenega materiala GRADNJA Žalec, Aškerčeva 4, telefon št. (063) 710-740, 710-741, 710-719, 710-773.

Enota: Proizvodnja in prodaja gradbenih materialov Latkova vas pri Preboldu, tel. št. (063) 722-027, 722-078. Naše proizvode lahko kupite v vseh prodajalnah gradbenega materiala.

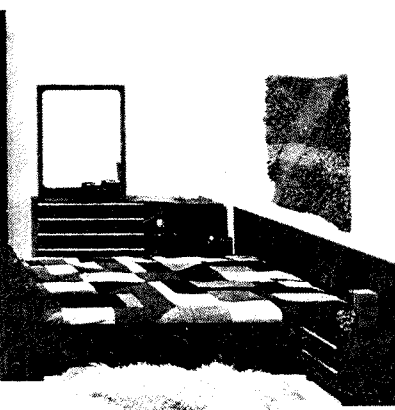
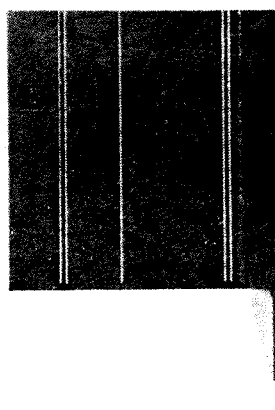
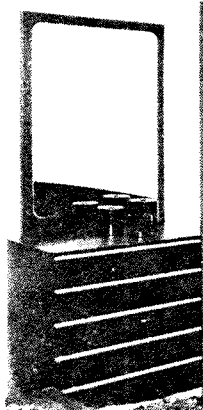
Lesna in pohištvena industrija Idrija

n. sol. o., Spodnja Idrija
Jugoslavija
Telefon: (065) 76 010
76 011, 76 031, 76 042

IZVEDBA:
BARVA - ROECA

SPALNICA

PAVLA

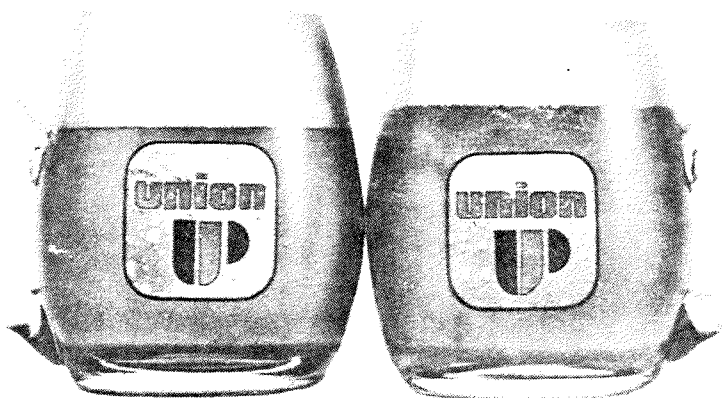
ČIPKA IDRIJA

IDRIJA p.o.

IDRIJA, ŠTUDENTOVSKA 4

65200 IDRIJA, TEL. 71 055, 71 145, 71 029, P. P. 1, ŽIRO RAC. 50200-601-11191 PRI SDK IDRIJA

Izdelovanje čipk priznane kvalitete

union pivo

MIZARSTVO TRNOVO LJUBLJANA

PO NAROČILU IZDELUJEMO – OPREMO LOKALOV, POHIŠTVO, OKNA, VRATA TER INDIVIDUALNE STORITVE

61000 LJUBLJANA, TRNOVSKI PRISTAN 20 A

slovenija avto

tehnična trgovina, izvoz —
uvoz in servisi

LJUBLJANA, Celovška 150

tel.: 57-351, p. p. 62.

Telegram: Slovenavto, Ljubljana

Telex: 31-237 Yu Slavto

ŽR: 50104-601-27034 SDK Ljubljana

Perutnina Zalog

gospodarsko razstavišče ljubljana

telefon: h. c. 311-022
poštni predal: 413

PROIZVODNA PODJETJA, TRGOVCI, OBRTNIKI!

DEDEK MRAZ

BO KUPOVAL NA GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU V LJUBLJANI

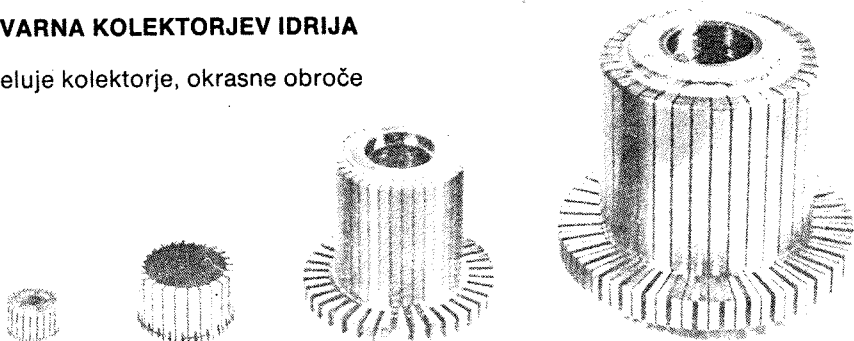
Darila, s katerimi bo obdaroval mlade in odrasle, lahko dedku Mrazu ob izredno ugodnih pogojih nudijo proizvodne in trgovske organizacije ter zasebniki na »SEJMU DEDKA MRAZA«, KI BO NA GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU V LJUBLJANI VSAK DAN OD 9. DO 19. URE, IN SICER OD 21. DO 30. 12. 1977

Podjetja in zasebniki, ki žele rezervirati stojnice na GR, se lahko prijavijo na naslov: Epid – paralele, Ljubljana, Samova 9 do vključno 9. 12. 1977. Natančnejše informacije dobe po tel. 314-567 ali 312-962.

Novoletni sejem organizirata: Gospodarsko razstavišče in Epid – paralele, Ljubljana

TOVARNA KOLEKTORJEV IDRIJA

izdeluje kolektorje, okrasne obročje

proizvodno in trgovsko podjetje

61000 Ljubljana, Mivka 25, telefon: 21-712, 25-583

Proizvodnja in prodaja obutve

**LASTNA SUROVINSKA
BAZA**

lastni vinogradi
lastni sadovnjaki
lastne poljedelske
površine

po področjih za
posamezne vrste vin
žganih pijač
ter brezalkoholno
dejavnost

**SPECIALIZIRANA
PROIZVODNJA**

Danes ime Slovin pomeni:
enega največjih jugoslovanskih pridelovalcev vseh vrst vin
pomembnega proizvajalca žganih pijač
največjega proizvajalca brezalkoholnih pijač
poleg tega še:
kmetijstvo s poljedelstvom in živinorejo, vinogradništvom,
sadjarstvom in predelavo, trgovino, uvoz-izvoz, gostinstvo.

**SODOBNA
TEHNOLOGIJA**

nove polnilne linije, nove
in modernizirane kleti
stalna kontrola kvalitete
dostavni park po vsej
državi

v predelavi grozdja
donegovanju vina

**STOLETNA TRADICIJA
IN NOVA SPOZNANJA**

Ljubljana

podjetje za popravilo in izdelavo
tehtnic, težnih, finomehaničnih
in merilnih naprav
61000 Ljubljana gornji trg 44

telefon 20 844, 23 453
telegram težmer
tekoči račun 50100-601-11508

združena gradbena podjetja
glpss

gradbeno podjetje
stavbar maribor
z n. sol. o.

62000 maribor, industrijska 13
poštni predal: 121
telefon: (062) 22-571
telex: yu 33-236 stamar
prodaja: tel. (062) 22-958
nabava: tel. (062) 21-382
žiro račun: 51800-601-10628

- izvajamo vse vrste gradbenih del doma in v tujini,
- gradimo za trg in prevzemamo inženiringe,
- v sklopu lastne industrije gradbenega materiala proizvodimo glinopor in izdelke iz lahkega in težkega betona.

PIVOVARNA LAŠKO

Ob vsaki priliki in za žejo

**TRI ZLATA PIVA IZ LAŠKE
PIVOVARNE**

Laška pivovarna danes proizvaja:

- ZLATOROG
- LAŠKI GOLDING
- TERMALNI DESERT – torej vsa tri vrhunska piva, »obarvana« tudi z mednarodnim zlatom
- PŠENIČNO PIVO in
- GREN – naravni hmeljni napitek

TO-MO-DI

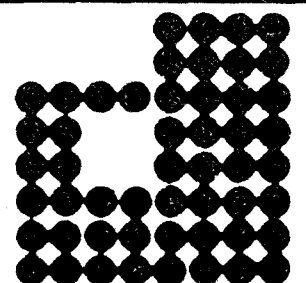
TOPLI MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13
Tel. 22-113, 20-641
Telex 31420 YU KIP
Tekoči račun 50103-601-23238

**PAVLIHOVA
PRATIKA**

KOLEDAR • IMENA • VREME •
PRIPOROČILA IN NASVETI
DELOVNIH KOLEKTIVOV •
KAJ PA ZDRAVJE? • DOBRA
VOLJA • IZUMI IN ODKRITJA
• MARSIKAJ O SLOVENCIH
• UGANKE IN KRIŽANKE •
ŽIVALI KAR TAKO IN V BASNIH
• ZANIMIVOSTI • HUMOR •
**vesela • debela •
• brana • iskana**

DELO

Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije,
razglednice, prospekte in reklamne
tiskovine.
Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v
najmodernejši tehniki.
V sklopu podjetja je specializirani obrat za
večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.
Izdaja osrednji slovenski dnevnik »Delo«.
Telex, štirinajstdnevnik. Naši razgledi,
revijo Avto, revijo Stop, revijo Jana.
Zabavnik.

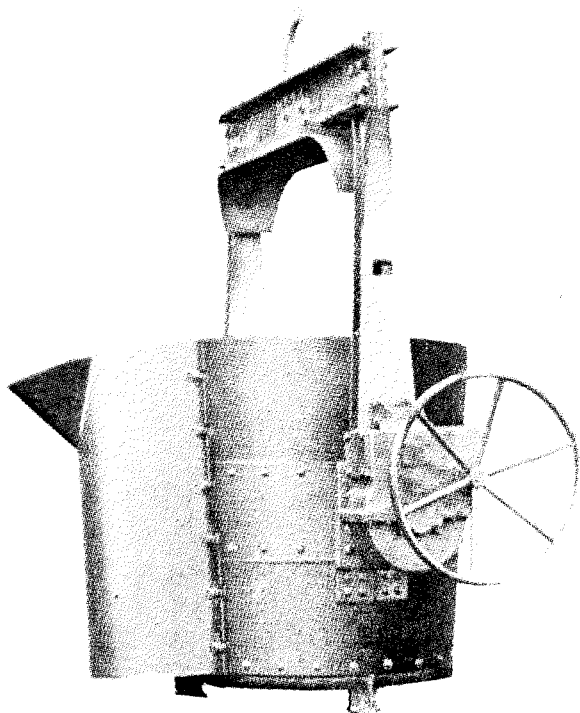

stroji Radlje ob Dravi

TOVARNA INDUSTRIJSKE OPREME

Proizvajamo:

Livarske okvire in pribor, valjčnice in kroglične mize, livarske lonce, zračne vibratorje, grabilce in jarme. Specialne transportne trakove za transport livarskega peska, kremenca, korunda, cementa, apna in podobno. Valje za mletje korunda in drugih trdih materialov. Stroji in naprave za lesno in papirno industrijo. Dele za avtomobilsko industrijo, pnevmatsko orodje, vijake za vzmeti, storitve mehanske obdelave. Zvarjence za stroje in naprave, ogrodja preš in podobnih naprav.

Livni lonec za sivo litino s sifonom, ki se da odstraniti in zamenjati z novimi. Lonci so kapacitete od 250–7000 kp.

HITRO DO TOPLIH IN CENENIH DOMOV

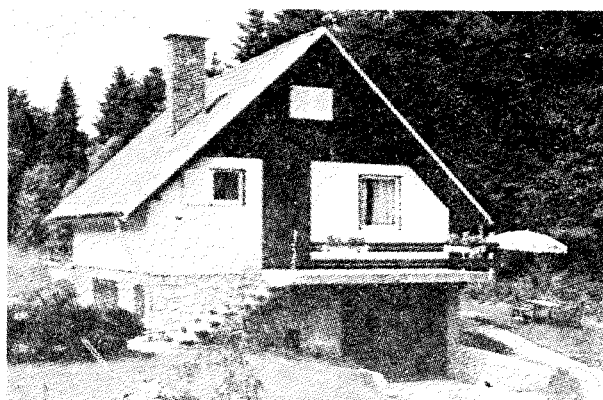
Gradnja montažnih hiš se je zadnja leta zelo razširila, zlasti po potresu na Kozjanskem, kjer je bilo treba na hitro reševati posledice potresa. Isto se je dogajalo v Posočju. Prav tu so se zelo izrazito pokazale vse prednosti, ki jih nudi gradnja montažne hiše. Ljudje so prišli v zelo kratkem času do stanovanjskega prostora, še posebno, ker je bilo treba prizadete spraviti čimprej pod streho še pred zimo. Potrebni so bili veliki napori, ki pa jih je industrija montažnih hiš uspešno reševala, med njimi v prvi vrsti Marles iz Maribora. Prav na Kozjanskem je bil Marles prvi, ki je takoj priskočil na pomoč in s tem pokazal svojo izredno solidarnost do prizadetih na tem področju. Seveda pa je treba pri tem omeniti, da brez solidarnosti delovnih ljudi Slovenije ne bi bilo mogoče uspešno reševati posledic potresa, saj so bila ob obeh primerih: Kozjanskem in Posočju, potrebna znatna družbena in solidarnostna sredstva.

Širok in raznovrsten Marlesov program

Ne sodeluje Marles tako prizadevno samo takrat, kadar se je treba vključevati v gradnjo hiš po potresu, ampak je Marles začel z montažno gradnjo pred desetimi leti in več in imajo na tem področju prav gotovo velike izkušnje. Te izkušnje zelo dobro uporabljajo pri reševanju stanovanjske gradnje tako na Kozjanskem, kakor v Posočju. Marlesove montažne hiše ne poznajo samo v Sloveniji, ampak že širom Jugoslavije, pa tudi v inozemstvu. Ne loteva se samo montažnih hiš, ampak deluje tudi na področju gradnje montažnih šol, telovadnic, vrtcev, poslovnih, gostinskih zgradb, kakor tudi zgradb družbenega pomena (kulturni, gasilski domovi in domovi družbenopolitičnih organizacij). Njihov proizvodni program je zelo širok in raznovrsten. Marles je tudi zgradil prvo osnovno šolo na Kozjanskem po potresu v Loki pri Žusmu in je bila zgrajena v rekordnem času, kar je edinstven primer ne samo v jugoslovanskih razmerah, ampak v evropskih.

Lastnosti, prednosti in posebnosti montažnih hiš

Graditelje verjetno bolj zanima, kaj je to montažna hiša, kakšne lastnosti, prednosti in posebnosti ima? Vsak graditelj hiše, čigar lastni dom je prispeval k pokrivanju stanovanjskih

Počitniška hišica ali drugače povedano bolj sodobno – vikend.

potreb, ve, koliko težav je povzročila gradnja njegove hiše. Dnevno naraščanje cen gradnjam in vedno manj delovnih moči še bolj stopnjujejo težavnost gradnje. Te prisotne težave so vzrok, da večina tistih, ki hočejo graditi, misli, da bi se njihove želje hitreje in varneje uresničevale z montažno hišo.

Gledano na danšnje razmere ima gradnja montažne hiše naslednje prednosti:

1. Kratek čas gradnje, hiter rok vselitve. Prav zaradi tega zagotavlja, da hiša ne bo več stala, kot je bilo predvideno.
2. Z racionalno proizvodnjo mora biti montažna hiša v primerjavi s klasično gradnjo cenejša.
3. Montažna hiša mora imeti izdatno toplotno izolacijo in izolacijo proti vlagi.
4. Zaradi industrijske gradnje je zasnova montažne hiše na visoki stanovanjski vrednosti.

Ceneje do lastnega doma

Vprašanje je ali prinaša montažna hiša danes že znatno pocenitev. Pri dveh enakih hišah tega ne moremo dokazati, ker lahko damo za montažno hišo ceno vnaprej in se je tudi držimo, za posamično klasično gradnjo hiše pa lahko damo neobvezno ceno, ker do dokončnega obračuna pride običajno le po enem do dveh let.

Kdor hoče danes kupiti montažno hišo, si želi pravo montažno hišo in ne zgradbo, ki jo lahko označimo kot polovično ali

V Loki pri Žusmu je Marles zgradil prvo šolo na Kozjanskem po potresu in tudi vas, ki je in bo ena najlepših ne samo na tem področju, ampak tudi v Sloveniji, saj je še obdržala mnoge prvine prave kozjanske vasi v nekoliko sodobnejši podobi.

celo četrtnsko montažno hišo. Zato bo graditelj dajal prednost tistim proizvajalcem, ki mu lahko nudijo točno opisano ponudbo za vseljivo hišo. Novograditelj, ko se odloči za proizvajalca in se z njim tudi pogodi o pogojih, prihrani pri tem veliko truda in stroškov za dolgotrajno financiranje.

Če primerjamo kalkulacijo klasično grajene hiše z montažno, bo cena enega kvadratnega metra zazidane površine neprimerljiva. Pri klasični gradnji moramo prišteti k celotni vsoti zazidane površine debele zunanje in vmesne zidove, dočim dajejo tanjše zidne konstrukcije montažne hiše pri enakih številkah znatno večjo koristno površino. Pri hiši s 100 m² površine pridobimo že 6,5 m² stanovanjske površine. Nedvomno lahko pričakujemo, da bo prinesla racionalna proizvodnja montažnih hiš v večjih serijah še znatno pocenitev skupnih stroškov.

Toplotna izolacija

Praviloma si danes sodoben človek predstavlja dobro toplotno in zvočno izolacijo z debelimi in težkimi zidovi. V letalu na višini 10 tisoč metrov je čisto normalno, da ga ščiti pred velikim mrazom in sijočo vročino, prepihom tisoč kilometrov na uro in hrupom motorjev samo čisto tanka in lahka zidna konstrukcija. Zelo težko pa si isto predstavljamo pri svoji hiši. Enodružinske montažne hiše, ki jih pretežno izdelujejo, uporabljajo podobne konstrukcije in izolacijske materiale, da bi dosegli pri manjšem prerezu visoko vredno konstrukcijo. Uspeh je tu odvisen od tega, kako vestno je bila konstrukcija razvijana in tudi izdelana.

Ta vprašanja, ki so morda težko razumljiva, je treba preizkusiti. Učinek zaježitve toplote označimo s tako imenovano »k« vrednostjo, ki je tem ugodnejša, čim manjša je lahko s sodobnimi gradbenimi materiali enako dobro dosežena ali celo boljše. Tudi napravo za centralno kurjavo je mogoče danes postaviti v kuhinjo ali drug sosednji prostor namesto v klet. Preostane le še vprašanje prostorov za shrambo živil in prostorov za shranjevanje drugih predmetov. Danes, v času tehnike, gospodinja rešuje to vprašanje s hladilniki, zato nima klet več tistega pomena kot v preteklosti.

Seveda morajo biti zato nekateri prostori dodatno načrtovani v pritličju. To ima prednost, da gospodinja v tem primeru ne potrebuje stopnic. Prostori v pritličju nikakor niso dražji kot podkletitev. Brez kleti je možno postaviti hišo na lahek in enostaven temelj, ki je lahko iz betona ali jeklene konstrukcije.

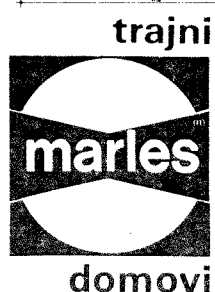
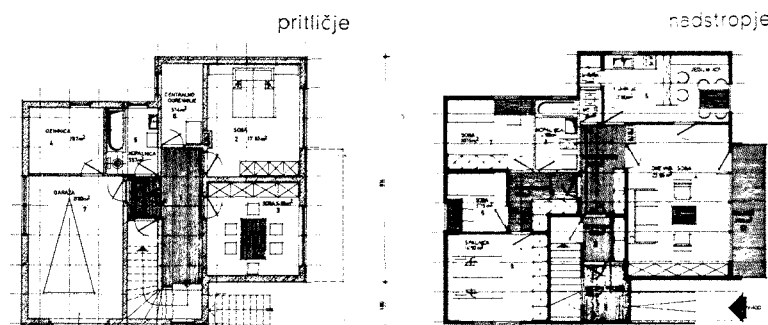
Pravilna odločitev pomeni znatno pocenitev

Kdor se odloča za gradnjo montažne hiše, ima možnost proučiti številne prednosti gradnje montažne hiše in da mu je dana možnost izbire različnih sistemov pri gradnji teh hiš. Marles nudi možnost, da si novograditelj ogleda vzorčne montažne hiše, poleg tega pa lahko dobi vsi ustrezno informacijo od že vseljenih montažnih hiš, kakor tudi pri Marlesu samem.

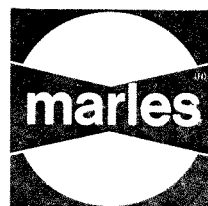
Če se pravilno odloči, se lahko zanesljivo v kratkem času seli v svoj lastni dom. Torej lahko v kratkem času pride do toplega in cenene doma, kar pa je velika želja mnogih novograditeljev.

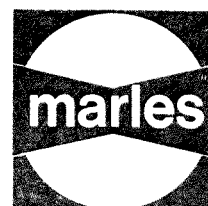
Mnoge kmetije imajo že Marslesove montažne hiše, in se prav lepo ujemajo z okoljem in naravo.

marles
stavbna in pohištvena industrija
62000 Maribor,
POB 72,
Jugoslavija
telefon 062 23-551
telex 33143 yu marle

MONTAŽNI
SODOBNI
POSAMEZNI
IN VRSTNI
DRUŽINSKI
DOMOVI
Z MEDNARODNO
PRIZNANIM
ZNAMENJEM
KAKOVOSTI

Tlorisni načrt montažne hiše
z večjo stanovanjsko površino.

tip S-409
101,20 m² čiste površine — vhodni hodnik
4,92 m², vetrolov 3,06, prednja soba 11,37,
dnevna soba 23,69, kuhinja 13,00, kabinet
5,76, spalnica 10,15, spalnica 14,50, kopal-
nica 4,68, wc 1,36, shramba 1,11, balkon
7,60 m²

Med našimi ljudmi

Na samotnih poteh, ki jih nemalokrat ubiramo z željo, da bi vendarle kar je mogoče na tanko prisluhnili utripu naših ljudi, se pogosto srečujemo z izpovedmi, ki bi jih človek lahko zvezal v roman: iskren, topel, trpek, prežet z predanostjo in ljubeznijo, gnevom in boleščjo, naslednje poglavje pa bi najbrž že spregovorilo o trdoživosti in odpornosti človeka. Križišča teh poti so različna: razpotja seka luknjasta makadamska cesta naravnost čez asfalt in mestne ulice.

Zadnjič sem na Planini pri Sevnici srečal Španovega Frančka. Cigani so ga učili vleči lok po strunah njegovih gosli. Kar za več dni so se naselili na Španovini in stari Špan se je hočeš nočeš znašel v vlogi gostitelja, tako mi je hudomušno zatrjeval razkuštrani posebnosti. Vročekrvni vandrovcji so stvar trdno zgrabili v svoje roke in začeli Frančku vtepati glasbeno umetnost v glavo. Tako trdo so zastavili to reč, da je nekoč eden njih Frančka kar preveč kresnil po nosu, ker se je fanté v svoji vnemi zmotil za nekaj tonov: cigana je nesposobnost glasbene umetnosti razjezilo, Franček pa se je vendarle naučil nekaj maršev in podobnih skladb, ki jim takrat niti ime na ni vedel.

Na Španovini sva pletla najine misli naprej.

Franček je s pomočjo ciganske inštruktaže nosil veselje po vaseh pod Bohorjem, otovorjen s harmoniko, basom in goslimi. Juckal je in pel, igral in priigral do bataljonskega muzikanta 13. brigade Mirka Bračiča.

»Tistikrat je bil komandant bataljona tovariš Blisk. Ko se jim je zahotelo muzike, so prišli pome. Zaigral sem, da se je bliskalo. Kaj ne bi, saj nisi mogel vedeti, če boš drugi dan še nosil glavo na ramenih.«

Minila je vojna, zgoreli so instrumenti, Nemci so družno z ustaši požigali cele vasi po Kozjanskem.

14. december 1944: muzikant Franček je z družino ostal na snegu takorekoč bos in nag. Bos pred hišo, kjer so nemalokrat vasovali partizani. Preživel je ogenj in sneg...

Popolnoma na drugem koncu sem pred dnevi srečal Jankarjevega očeta, skoraj sedemdesetletnega Valentina Kukoviča v Grušcah nad Špitaličem. In vendar sta si z muzikantom Frančkom v marsičem podobna: oba sta vedra moža-

karja, zadovoljna z vsem, koranine, ki nikoli ne tožijo. In še nekaj ju družijo: oba sta preživljala vojno s fanti iz Bračičeve brigade.

»Tako neznansko me je skrbelo, kadar so bili Bračičevci pri nas – in to ni bilo malokrat v letih 1944 pa 1945, da se fantom, mladim, vihravim, ne bi kaj zgodilo. Je že res, da so postavili straže, a kdo bi se zanesel. Kar sam sem jo mahnil na stražo in oprezoval na vse mile viže v noč. Kako dobre volje so bili, ko bi vedeli, a le včasih... Na temle slemenu so se kar menjavali, vsa štiri leta vojne in Jankarji smo natanko vedeli, kje nam je mesto...«

Valentin je veliko bral. Vseskozi je bil napreden. Pred vojno je dobil v roke Novi čas, časopis, ki ga je izdajal Gabršček v Gorici. Besede, odtisnjene na listih, so ga tako narodnostno navdušile, da zanos vse do danes ni izginil iz njega. Vse, kar je vedel in znal, je prenesel na otroke. Toda s tem sladkim bremenom je bilo nemalokrat hudo.

»Kar kmalu so začeli prihajati k nam. Kdo bi vedel za vsa imena. Spomnim se Lidi je Šentjunc, za vedno mi bo ostal v spominu veseli in razigrani in nemalokrat vse preveč drzni komandant 13. brigade Milenko, pa Stane in Janušek. Na Milenka se moram še največkrat spomniti: skupaj z ženo, ki mi je umrla pred kratkim, sta pokopana na istem pokopališču, v isti vrsti. V Špitaliču. Tjakaj me večkrat zanese pot...«

Kurirske poti so se križale na Jankarjevini. V več kot dvesto let stari domačiji je bila obveščevalna 14. divizija. Ni minil dan in se ne končala noč v zadnjih letih vojne, da ne bi pri Jankarju gostoval vsaj en partizan.

»Nemci so iskali. Nekega dne so se pritiho tapili izza kozolca. Oficir me je vprašal: Kje so banditi? Ne vem, nisem jih videl, sploh jih nisem videl, sem odkimal. Tako me je tresnil okoli ušesa, da mi ni samo zvonilo po glavi, pač pa me je tudi vrglo!«

Zdaj je Jankar sam na slemenu, pravi kralj na Betajnovi, z revmatizmom in obilico dela. Ne pritožuje se, otroci so dobri, prihajajo, kadar morejo, postore, kar je potrebno, vabijo ga v dolino, pa noče: kdo, za boga bi pa »rihtal« bajto, živino, vinograd?

»Za višinske kmetije bi morali malo bolj poskrbeti, ne?«, navrže mimogrede, če

ga vprašaš, kako zmore vse to sam.

Ko je Kozjanski odred vli-val Nemcem strah v kosti, se je Pajkov Karel iz Golobinje-ka pri Planini gnjavil v nemškem ujetništvu. Tjakaj ga je privedla napredna misel. Ko se je vrnil iz taborišča, je takoj stopil med aktiviste in kar kmalu tudi v domači odred, se tolkel z njim na Vetrniku, Resevni, kjer sta padla Cvetka Jerin in Dušan Lah in še marsikje, svobodo pa je dočakal kot komandant čete. Tudi nemški svinec mu ni prizanesel. Kar v klet pri sosedu sva se zabarikadirala.

»Kaj bi dejal? Predsednik ZB sem tukaj, doma. Dela je na pretek. Urejujemo borčevske zadeve in vemo, da še ni vse tako, kot bi moralo biti. Glejte, sploh pri priznavalninah je bila zadnja leta precejšnja zmeda: tiste občine, ki so bile bogatejše, so lahko nudile več, revnejše manj, borili pa smo se vsi, ne, za iste cilje? No, z dopolnilnimi sredstvi bo to le nekako izravnano. Težave so tudi z borčevskimi posojili. Nekateri borci, zlasti revnejši kmetje, ne marajo in ne marajo vzeti posojila, ker se bo je vračanja kljub ugodnim odplačilnim rokom in majhni obrestni meri!«

Španov Franček

V kleti sta gospodar in gospodinja premetavala krompir, da se nama je kotrljal pod noge, Karel pa je kar nekam sam zase dejal, da je še vedno premalo borcev v zdraviliščih.

Vaje šmarskih teritorialcev. Nekje v bližini Šmarja pri Jelšah, na prijaznem, s soncem obsijanem grebenu, na katerem so posejane gorce in vikendi.

Stal sem tik za ogrom enega izmed vikendov, ko se mi je približal možakar srednje postave, s preiskujočim izrazom na obrazu.

»Slišite, bo kaj pokalo?«

Da menda bo, če so stvar vzeli resno v roke, sem se pošalil.

»Veste, takole včasih je kar prijetno poslušati tole muziko, ki smo je bili navajeni štiri leta,« je kar brz prišel s pravo barvo na dan in še povedal, da sicer žena bi bila za to, da gre v vikend, ki mu pravi po domače gorca, da pa je vendarle uspel dokazati, da je to nujno potrebno.

Brž me je povabil v svojo gorco in povedal, da je iz Celja, da se je tolkel v 10. ljubljanski brigadi, da je bil njegov komandant general Ožbolt, ko pa sem ga pobaral za ime in priimek (nevšečna častnikarska navada!), je odvrnil: »Francelj sem, kako pa se pišem, ni važno. Dobra si bova tudi tako. To je včasih najpomembnejše!«

Razgovorila sva se. Veselje in trpkost sta si podajala roke. Potem so prišli teritorialci. Natočil jim je novega mošta. Denar je zavrnil.

»Zdaj ste vi na vrsti, da nas branite, nas in to, kar smo ustvarili!« Naslednji dan je odšel v dolino...

Že kar precej časa je minilo, ko sem zadnjič vandral po Boču, šmarskem Triglavu, kot se radi pošalijo iz Šmarčanov. V planinski koči so se nadvse resno seznanjala dekleta z veččinami splošnega ljudskega odpora. Rožljali so mitraljezi, šklopotale puške in avtomati. Partizanski Boč je resda lahko bil navdušen.

»Veste, tule bomo ostali kar precej dni, ne morem pa povedati, kako je prijetno. Kot velika družina smo,« je dejala Jožica Medvešek iz Podsrede in si za hipec odtrgala čas. Takšnega življenja je navajena. Bila je že v mladinski delovni brigadi. Z vsem je zadovoljna, našteva prednosti takšnega urjenja. Pripomni: »obiskal nas je tudi narodni heroj Tone Vidmar-Luka, komandant 14. udarne divizije. Marsikaj novega nam je povedal. Pravzaprav bi morali borci še večkrat priti na Boč, kadar bodo tukaj naši vrstniki. Mi to potrebujemo, to mora živeti, a najlepše je, če to govori tisti, ki je gorje okusil na svoji koži. Takrat človek lahko dojamemo težo boja!«

In tako potujemo naprej in pišemo, vezemo dolgo, rdečo nit, skušamo iztrgati iz pozabe na žalost včasih že na pol pozabljene trenutke. Blodimo po grapah, slemenih, asfaltu in mestnih ulicah in smo – srečni. Med našimi ljudmi.

MILENKO STRAŠEK

Hribernikov ata

Kmalu po vdoru okupatorja so dobroveljski gozdovi oživali. V njih so dobili zatočišče prvi partizani, ki so pod vodstvom komunistične partije takoj odšli v gozdove in začeli oborožen upor proti okupatorju. Zaradi izredno idealne lege Dobrovelj so le te iz dneva v dan postajale vse bolj priljubljeno zbirališče partizanskih sil.

Hribernikov Gregor po domače Ramšakov ata se je rodil pred 79 leti. Kot kmečki sin je okusil vso trpkost takratnega hribovskega kmečkega življenja. Prav to pa ga je naredilo trdnega, da ni klonil niti takrat, ko se je kot vojak avstroogrske monarhije boril pri Doberdobu, niti, ko je preživljal strahotne muke, ki so mu jih prizadejali okupatorjevi privrženci v Braslovškem zaporu.

Čeprav je bil ranjen v prvi svetovni vojni v levo nogo, se je po ozdravitvi na Dunaju moral ponovno vključiti v vrste avstroogrske armade. Na fronti pri Doberdobu in kasneje pri Sejagi je preživljal težke trenutke svojega življenja. To pa še tem bolj, ker je zaradi velikega mraza dobil zmrzline na nogah, ki mu povzročajo težave že vse življenje. Vendar ker je bil trden fant in v najboljših letih je prenesel tudi to in si po končani vojni ustvaril družino. Na dobroveljski planoti obdani z mogočnimi gozdovi si je ustvaril svoj dom. V zakonu sta se mu rodila dva sinova in hčerka. Toda leta brezskrbnega pa čeprav težkega kmečkega življenja je pretrgala vojna vihra druge svetovne vojne. Kmalu po vdoru okupatorja so gozdovi okrog njega oživali. Noč za nočjo so se v njihovi hiši ustavljali oboroženi možje in fantje. Spoznal je, da se borijo za pravično stvar, za svobodo. Ljubezen do domovine, do svoje zemlje mu je narekovala, da tudi sam po svojih močeh pripomore v borbi proti okupatorju. Ker pa se zaradi nog ni mogel pridružiti partizanom je še toliko bolj zavzeto oskrboval partizane s hrano in drugimi potrebščinami. Skratka nudil jim je vse gostoljubje, ki ga je premogla njegova domačija. Njegovo sodelovanje z NOG pa ni dolgo ostalo prikrito. Še posebno pa, ko je dezertiral iz nemške vojske Ramšak Matevž, kateremu je bil očim so se pričele težave. Matevž je namreč potem, ko mu je Gregor priskrbel civilno obleko s katero ga je pričakal v Mariboru, odšel v partizane.

Ker se po končanem dopustu ni več vrnil v nemško vojsko so ga začeli iskati. Vrstile so se patrolje kar iz dneva v dan in poizvedovale po njemu in partizanih. Gregorja pa so odpeljali v braslovške zapore kjer so ga mučili, da bi od njega izvedeli kaj o dezertarju Matevžu in o partizanih. Pretepenega so končno izpustili, vendar so mu zagrozili, da mora Matevža s sekiro ubiti takoj, ko se bo pojavil. Gregor je prav dobro vedel kje se nahaja in tudi večkrat se je Matevž tudi sam pojavil, vendar Nemci za to niso vedeli.

Prišel pa je eden izmed najstrašnejših dnevo. Spomladi leta 1945 so namreč pridrli Nemci in zažgali njegovo domačijo. Zvedeli so namreč, da so bili pri njih minulo noč partizani. V plamenih je izgubilo oz. izgorelo 7 glav živine. Prosil in rotil jih je naj jo spustijo pa se za njegovo prošnjo niso niti zmenili.

To je le nekaj utrinkov iz življenja Hribernikovega ata in časa iz vojnih dni. Prav gotovo so dale hribovske kmetije v času NOB velik prispevek revoluciji in dokončni zmagi nad fašizmom, zato je prav, da jim omogočimo njihov nadaljni razvoj in prav cesta je tista, ki prinaša neprecenljive vrednote, saj na kmetijah ostajajo mladi in ne odhajajo več toliko v dolino. Kmetije živijo in prav to je izrednega pomena za Splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito.

DARKO NARAGLAV
PREBOLD

Borčevski dodatek med boleznijo

P. J., Tolmin

Vprašanje: V letošnjem letu ste bili bolni od 27. 2 do konca junija, v tem času pa vam ni bil priznan borčevski dodatek za leto 1977. Zanima vas, ali ste bili med boleznijo upravičeni do tega dodatka.

Odgovor: Ko ste bili bolni, ste prejeli nadomestilo osebnega dohodka zaradičasne zadržanosti od dela. To nadomestilo je bilo odmerjeno v določenem odstotku od osnove za nadomestilo, ta osnova pa je bila izračunana na podlagi vaših dohodkov v preteklem (1976) letu. Zraven je spadal tudi v letu 1976 prejeti borčevski dodatek. Poleg nadomestila osebnega dohodka pa vam borčevski dodatek za leto 1977 ni pripadal.

Vrnitev štipendije

I. N., Rimske Toplice

Vprašanje: Poklicno šolo ste obiskovali s pomočjo štipendije, ki se jo dobili na podlagi pogodbe, s katero ste se zavezali, da boste po končanem šolanju še tri leta delali v podjetju ali pa vrnili štipendijo v treh obrokih po 4000 din. Poklicno šolo ste uspešno končali, nato ste se hoteli šolati naprej, vendar ste nato to šolanje opustili. Sedaj pa se bojite vrniti nazaj v svoje podjetje zaradi ciničnih pripomb nekaterih sodelavcev v zvezi z neuspešnim šolanjem ter si nameravate poiskati zaposlitev v Ljubljani. Problem pa je štipendija, ki je v treh mesecih ne boste mogli vrniti.

Odgovor: Če ste se odločili, da se ne boste več vrnili v svojo delovno organizacijo, (čeprav razlogi za to niso prepričljivi), boste pač morali vrniti štipendijo. Strinjamo se z vami, da v treh obrokih 12.000 din ne boste mogli vrniti, čeprav ni nobenega dvoma, da boste s svojim poklicem lahko kjerkoli našli dobro zaposlitev. Najbolje bo, da se s štipenditorjem poskušate dogovoriti o načinu vrnitve štipendije. Če to ne bo uspešno, lahko še vedno pustite, da bo dajalec štipendije po sodni poti zahteval vrnitev celotnega zneska, pri prisilni izterjavi, torej pri izvršbi pa vam ne bodo mogli trgati mesečno več kot tretjino osebnega dohodka.

Starostna upokojitev

K. F., Šempeter

Vprašanje: Rojeni ste leta 1923 in imate 36 let pokojninske dobe, dvojno štetje pa imate priznано od 8. 10. 1943. Želite se starostno upokojiti, zato sprašujete, ali izpolnujete pogoje za upokojitev in kakšen je postopek.

Odgovor: Ker nimate priznanega dvojnega štetja pred 9. 9. 1943 (oz. 13. 10. 1943 na Primorskem), boste pridobili pravico do starostne pokojnine ob izpolnitvi 60 let starosti ali ob dopolnitvi 40 let pokojninske dobe, ne glede na starost. Tako se sedaj še ne morete upokojiti, obstaja pa možnost invalidske upokojitve, če zaradi bolezni za delo niste več sposobni.

Friderik Golež

Konec oktobra je v 64 letu starosti umrl Friderik Golež. Rodil se je v Komeno blizu Šentjurja pri Celju. Avgusta leta 1944 se je vključil v Bračičevo brigado in bil ranjen. Pokopali smo ga na pokopališču v Vojniku.

Terezija Šetrajčič

Aprila letos smo v Mokronogu pokopali Terezijo Šetrajčič, doma iz Brune vasi. Rodila se je pred 82 leti. Ob sovražnikovem napadu na našo domovino je bila Šetrajčičeva družina med prvimi v tem kraju, ki so prijeli za orožje. Vsi njeni sinovi so sodelovali z NOV. Leta 1943 so jo aretirali in jo vodili iz zapore v zapor, do konca vojne. Na njeni zadnji poti jo je spremila velika množica ljudi iz raznih krajev.

Alojz Kralj

Na litijskem pokopališču se je velika množica ljudi poslovila od Alojza Kralja. Rodil se je leta 1891 v Šentjurju. Bil je Maistrov borec. Od začetka okupacije je bil zaposlen na sodišču v Litiji, kjer je nosil zaprtim partizanom hrano, pošto in cigarete. Leta 1942 ga je gestapo aretiral in poslal v begunjske zapore, od tam pa v internacijo v Tann, v taborišče »Alt Reich«.

Josip Plišič

Oktobra je umrl Josip Plišič. Rodil se je pred 84 leti. Ko so Italijani zasedli naše kraje, je bil kot učitelj izgnan. Nemška okupacija ga je zatekla na Dolenjskem. Leta 1941 so ga Italijani zaprli zaradi političnega delovanja. Ob kapitulaciji Italije je skupaj s svojim sinom odšel v partizane v Cankarjevo brigado. Njegov sin, star komaj 18 let, je padel. Leta 1945 se je vrnil na Primorsko za upravitelja osnovne šole v Dekanih. Pokopali smo ga v Dekanih.

Avgust Kodrič-Damjan

Avgust Kodrič se je rodil leta 1908 v Malem dolu pri Komnu. Leta 1942 je bil odpeljan v delovni bataljon v srednjo Italijo, od koder se je vrnil ob razpadu Italije. Partizanom se je priključil v Gabrovici pri Komnu. Bil je borec 1. kraškega bataljona in Kosovelove brigade. V KP je bil sprejet decembra leta 1943. Decembra leta 1944 je bil dodeljen redni vojski – obveščevalnemu centru B-2 pri 9. korpusu. Prejel je številna odlikovanja. Od njega smo se poslovili na pokopališču v Sežani.

Rafael Kogoj

V Lokavcu smo se poslovili od Rafaela Kogoja, ki se je rodil leta 1908. Leta 1942 je bil sprejet v organizacijo OF. Bil je intendant za zbiranje hrane partizanom. Februarja leta 1943 so ga Italijani odpeljali v goriške zapore. Zaradi pomanjkanja dokazov je bil izpuščen. Po kapitulaciji Italije so ga Nemci odpeljali v taborišče Mauthausen. Domov se je vrnil ves bolan.

Franc Kralj-Ivanov

Franc Kralj-Ivanov se je rodil leta 1908. Kot zaveden proletarec se je že v začetku leta 1941 ob napadu na Jugoslavijo vključil v gibanje naprednih sil. Maja istega leta je začel organizirano delo v OF v Kemični tovarni, kjer je bil zaposlen. Ko je postalo delo za OF že nemogoče je maja leta 1942 odšel v partizane. Vključil se je v 2. grupo odredov. Kmalu je postal pomočnik komisarja Šiškovskega bataljona. Kasneje je sodeloval pri formiranju Tomšičeve brigade in ostal v njej dokler ni bil težko ranjen. Ko je ozdravil je prišel na istrsko vojno področje in bil postavljen za komandanta mesta Ilirska Bistrica. Za svoje delo je dobil več odlikovanj in Spomenico 1941.

Zofka Seliškar

Konec oktobra smo se poslovili od Zofke Seliškar. Rodila se je pred 70 leti. Leta 1941 sta se z možem vključila v NOB. Mož je padel v borbi z Nemci na Bučki. Ostala je sama z dvema otrokoma in sodelovala vse do osvoboditve z NOB. Bila je članica okrožnega odbora AFŽ, OF, RK. Za njeno delo je prejela orden zaslug za narod s srebrnim vencem in občinsko priznanje OF s srebrnim znakom. Pokopali smo jo v Šmihelu pri Novem mestu.

Marija Gliha

Septembra je umrla Marija Gliha. Rodila se je leta 1892 v Radovljici. Mladost je preživela v Policah nad Cerknem. Rodila je šest otrok. Sin Adi je bil borec KZB, zajet in poslan v Begunje in nato v Dachau. Sin Milan je padel leta 1943. Pokojna Marija je nosila zdravila, pisarniški material partizanom v bližnje vasi. Gestapo jo je aretiral in poslal v Begunje in v taborišče Ajchak. Pokopali smo jo v Litiji.

Franc Skuhala

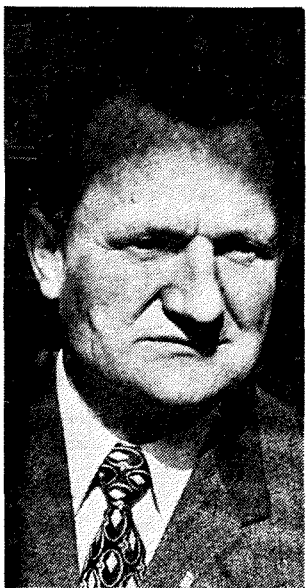
V Križevcih pri Ljutomeru je umrl Franc Skuhala, star 84 let. Od leta 1943 je sodeloval z NOB, ter leta 1945 postal predsednik krajevnega odbora OF. Bil je vsa leta vzoren kmetovalec in živinorejec. Pokopali smo ga na pokopališču v Križevcih.

Vinko Nastran

V 64 letu starosti je nenadoma preminil Vinko Nastran iz Studena. Ob razsulu stare Jugoslavije je bil kot vojak ujet in odpeljan v ujetništvo. Domov se je vrnil bolan. Za NOB je aktivno delal od leta 1943, v gospodarski komisiji. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Josipina Pirnat

Na Velikih Poljanah pri Ortneku je umrla Josipina Pirnat. Rodila se je leta 1917. Bila je med ženami in dekleti, ki so pomagale našim borcem z vsem, kar jim je nudila mala kmetija. Ni ji bilo težko narediti korak v ta ali drugi predel Male gore za naše borce. Pokopali smo jo na domačem pokopališču.

Jože Vidic je napisal novo knjigo: Sedem krst za Ronkarjevo družino!

Vedno sem iskal resnico

Če napišem dober članek, se počutim kot lovec, ko upleni redko divjačino ali ribič, ko potegne veliko ribo.

Januarja 1978 bo pri ZALOŽBI BOREC izšla četrta knjiga pisatelja Jožeta Vidica. Knjiga nosi nekoliko nenavaden naslov: SEDEM KRST ZA RONKARJEVO DRUŽINO. Naslov je povzet po resnični zgodbi, ki se je dogodila v okolici Vač in Slivne v litijski občini. V decembrski ofenzivi leta 1944 so Nemci in domači izdajalci v naravni votlini pri Slivni ujeli 13 domačinov. Med njimi nekaj bolnih in ranjenih partizanov. Odpeljali so jih do bližnjega travnika in jih brez zaslišanja pobili. Le enemu je uspelo pobegniti. V tej tragediji je Ronkarjeva družina izgubila šest članov, ob tej vesti pa je staro Ronkarico zadela kap. Postala je sedma žrtev.

To je le ena številnih zgodb, vendar ni jedro nove Vidiceve knjige. Pisec je namreč največ pozornosti namenil junakom varnostno obveščevalne službe, obveščevalcem, oznovcem in vedevejcem. Tako kot v vseh dosedanjih knjigah (Beg z morišča, Zločin pri Lenartu in Po sledovih črne roke), pisec opisuje samo resnične dogodke, s pravimi imeni in točnimi datumi teh dogodkov. Zapisal je spomine neposrednih udeležencev raznih doslej bolj malo znanih ali premalo raziskanih dogod-

kov. Pri tem je uporabil tudi arhivsko gradivo VOS, ONZ in OZNA, ki ga hrani republiški sekretariat za notranje zadeve. Nekatere dokumente citira, druge objavlja kot fotokopije.

Za vse Vidičeve knjige (posebej pa še za zadnjo: PO SLEDOVIH ČRNE ROKE) velja, da v hipu postanejo uspešnice. Ob vsem pa se omenjeni avtor niti nima za nikakršnega pisatelja. Sam pravi, da je dokumentarist.

Jože Vidic, upokojeni podpolkovnik, ostaja borec, ki je še zmeraj na bojni črti. Išče. Zbira. Preverja. Da se ne bo pozabilo, ker se ne smejo pozabiti strahote in zločini druge svetovne vojne.

Ko govori, je glasen. Rohni.

»Že kot oficir JLA sem pisal v vojaške časopise pa tudi za ljubljanski dnevnik in radio Koper.«

Ko smo prebrali vse njegove doslej objavljene knjige in tudi zadnjo: SEDEM KRST ZA RONKARJEVO DRUŽINO, ki je že v tisku, smo dobili vtis, da je Vidic zelo »korajžen« pisec.

»To sploh ni res!« se zasmije naš sogovornik.

»Petkrat sem stal pred vrati Založbe Borec, kjer sem hotel vprašati, če bi

pri njih lahko izdal knjigo. Za kljuko sem si upal priti še šestič. Tovariš Kavčič, nekdanji urednik knjižnih izdaj (sedaj direktor Založbe), me je prijazno sprejel, poslušal.

Vprašal me je, kdaj bi mu lahko oddal rokopis.

Ce že ne v celoti, potlej vsaj del. V štirinajstih dneh sem pripravil okoli 230 strani rokopisa. Nemalo sem bil presenečen, ko so me po osmih dneh obvestili, da je Založba pripravljena tiskati mojo knjigo in da naj nadaljujem s pisanjem. Tako je nastala moja prva knjiga »Beg z morišča«, za katero sem kasneje prejel 3. Kajuhoovo nagrado.«

No, kar zadeva »korajžo« pri pisanju; pišem resnico, ki si jo prizadevam vsestransko preveriti. Običnem tudi sorodnike in prijatelje zločinca, pa naj živijo v Sloveniji ali v tujini. Ne, od resnice ne bežim! To pa bržkone ni nikakršna korajža, je le del mojega značaja.«

V svetu, pa tudi pri nas, jih ni malo, ki pravijo, naj gredo grozote zadnje vojne že vendar enkrat v pozabo.

»To je resničen problem«, pravi. »Matere, katerih možje so bili med vojno ali kmalu po vojni obsojeni na smrt zaradi izdaje ali sodelovanja z okupatorjem, svojim otro-

kom v večini primerov niso povedale resnice o očetu. Morda so jim povedale samo toliko, da je bil njihov oče obsojen, po nedolžnem obsojen, da ni bil tako hudoben kot pripovedujejo, da je bil žrtev sodne zmote... Take primere sem imel pri zadnji izdani knjigi »Po sledovih črne roke«. Pisali so mi različni ljudje; sorodniki črnorokcev, svojci. Jaz pa pravim, da naša družba vrednoti človeka po delu in ne po njegovih sorodnikih in prijateljih. Tako sem v knjigi obelodanil znane črnorokce pa čeprav je recimo brat tega ali onega črnorokca danes general v JLA, direktor, zdravnik.«

Jože Vidic živi v Ljubljani. Največ prostega časa preživi za pisalno mizo ali na terenu, ko zbira podatke za članke ali knjigo.

Najraje pa zahaja v dolino Soče, kjer je preživel več let kot oficir JLA in od koder je tudi njegova žena. Tam se rad posveti zemlji. Včasih ga prosi ta ali oni, da mu napiše prošnjo, pritožbo...

Doslej zaradi pisanja, kot pravi, še ni imel nobenih večjih težav. Naleti pa na pripombe, kar pa mu je v veselje, saj s tem pride še bolj v srž dogodka.

»Veliko se govori, da dobivam grozilna pisma, grozilne telefonske pozive, da me ljudje javno napadajo. To so izmišljotine.

Doslej nisem dobil še niti enega samega grozilnega pisma. Nisem imel še nobene tožbe zaradi svojega pisanja. In to je vendar neke vrste dokaz, da je tisto, kar sem objavil – resnica.«

Za knjigo »Sedem krst za Ronkarjevo družino«, ki bo kmalu izšla, pa menda to le ne velja. Slišati je bilo marsikaj, celo to, da bi izid knjige skoraj preprečili?

»To je res. Boleča resnica. Knjigo sem napisal na predlog nekega republiškega funkcionarja, kar pa mnogi niso vedeli. Takrat sem tudi obljubil, da bom knjigo posvetil junakom varnostno obveščevalne službe in nasploh obveščevalcem in njihovim sodelavcem. Pa se je zbrala skupina ljudi, ki so menili, da so oni poklicani da pišejo o tem in ne jaz.«

Zanimanje za to knjigo, ki bo izšla v januarju prihodnjega leta, je že danes zelo veliko. Čeprav so v založbi Borec šele pričeli z zbiranjem naročil, so v hipu razprodali tisoč izvodov te knjige, nova in nova naročila pa še zmeraj prihajajo. To niti ne prese- neča. Kajti knjige pisatelja Jožeta Vidica so dokument časa, dokument naše polpretekle zgodovine, ki pa še zmeraj sega v sedanjost, je v nas prisotna in nas živo zanima. In v tem je vsa uspešnost njegovega pisanja.

P. G.

Tiralice italijanske fašistične policije

V tehničnem muzeju Železarne na Jesenicah hranijo ogromno dokumentarnega in zgodovinskega gradiva. Tam najdemo tudi štiri knjige v katerih so tiralice, ki jih je izdala italijanska policija za ljudmi, ki jih je osumila delovanja proti fašizmu.

Posebne pomena je zbirnik imen iz obdobja, ko je fašizem začel preganjati svoje politične nasprotnike. V teh seznamih je okoli 20.000 ljudi, ki jih je preganjala italijanska policija in med temi je tudi več sto naših primorskih rojakov. Ta seznam tiralic je kvestura izdala leta 1932 in ga v začetku leta 1933 poslala vsem policijskim in karabinerskim postajam. Med imeni v tem zborniku najdemo vidne predstavnike italijanskih političnih strank, ki so se umaknili iz fašistične Italije. V njem so imenovani tudi naši številni rojaki s Primorske

Med omenjenimi rojaki najdemo ljudi, ki so označeni kot komunisti, ki so pobegnili čez mejo in tam nadaljevali borbo proti fašizmu. Tako zasledimo pod številko 1783-929 Ivana Regenta, našega znanega revolucionarja. Pod številko 1956-932 je vpisan Srečko Vilhar, ki je bil prav tako trn v peti fašistom in je živel takrat v Ljubljani; označen je kot zagrižen komunist. Prav tako je osumljen komunizma Viktor Slamič s Trsta in še mnogi drugi.

Tu so tudi izdane tiralice za nekaterimi člani protifašistične organizacije TIGR, ki so pobegnili pred aretacijo čez mejo: Franc Fortunat, Anton Majnik, Maks Rejec, Štefan Rijavec, Danilo Zelen (vsi ti so padli med NOV) Franc Golob, Anton Batagelj, Stanko Kamenšek, Srečko Logar, Petaros (brez imena), Srečko Sorli, Julij Torkar, Danilo Turk, Jože Vadnjak, Slavko Jelinič, Anton Črnač, Anton Laharna in še drugi. Značilno pri tem je, da je bila izdana tiralica za Antona Batagelja, ki je bil sicer primorski rojak, živel pa je od konca prve svetovne vojne v Jugoslaviji.

Tudi v knjigi tiralic, ki je bila izdana 5. aprila 1938, se ponovno srečujemo z imeni nekaterih naših ljudi, za katerimi je bila že pred leti izdana tiralica.

Vsi, za katere so bile izdane tiralice, so omenjeni kot antifašisti, komunisti, socialisti, anarhisti, iredentisti, ter slovenski nacionalisti. Še posebej so v zadnji omenjeni knjigi tiralic označeni ljudje, ki jih dolžijo, da so pripadniki rdeče armade v Španiji.

SREČKO ŠORLI

Anica Mali, rojena Osolnik, po domače Ronkarjeva iz Slivne pred družinskim grobom v Vačah, v katerem počiva šest žrtev iz njene rojstne hiše, ki so jih Nemci umorili 29. decembra 1944. To so brata Anton in Janez, sestra Marija in Nežka, zet Alojz Gril in Marijin zaročenec Jože Seražin iz sežanske občine.

ZALOŽBA BOREC
Miklošičeva 28/1
61000 LJUBLJANA

NASLOV NAROČNIKA:

PODPISANI (a):

NATANČEN NASLOV:

ZAPOSLEN (a) - naslov:

NAROČILNICA s katero nepreklicno naročam knjigo:

JOŽE VIDIC:

SEDEM KRST ZA RONKARJEVO DRUŽINO

Znesek bom poravnal takoj (po prejemu računa in položnic).

Datum:

Last. podpis naročnika:

Obletnica oktobrske revolucije

Jugoslovanski ustvarjalni odnos do izročila oktobrske revolucije se kaže v našem osvobodilnem boju, v naši socialistični revoluciji

Člani zgodovinskega krožka Osnovne šole Dolomitskega odreda iz Polhovega Gradca smo 8. novembra letos pripravili proslavo šestdesete obletnice oktobrske revolucije.

V recitalu je sodelovalo enainšestdeset učencev! Vsebina programa je prikazovala posamezna zgodovinska obdobja: fevdalizem, kapitalizem in socializem, povezovali, predstavljali smo jih z odlomki iz del svetovnih in domačih avtorjev ter z revolucionarnimi pesmimi, ki jih je zapel pevski zbor in s tem popestril program.

Dne 25. oktobra 1917 je bil prvi dan zmagovite socialistične revolucije. Istega dne dopoldne je vojaški revolucionarni komite objavil oklic ruskim državljanom, da je začasna vlada strmoglavljena, da je oblast v rokah proletariata, da je odpravljena veleposestniška lastnina, da imajo delavci kontrolo nad proizvodnjo, da je postavljena sovjetska vlada, da je predložen demokratični mir.

Ta oklic je spisal Vladimir Iljič Lenin.

Popoldne istega dne se je začela izredna seja petrograjskega sovjeta, na kateri je imel Lenin svoj znameniti govor, v katerem je še posebej poudaril, da se mora tretja ruska revolucija končati z zmago socializma; pri nas smo ideje Lenina uresničevali med narodnoosvobodilnim bojem, pod vodstvom partije in tovariša Tita.

Pripovedujejo, da sta se nekega novembrskega jutra devetnajstotirindesetega leta v kratkotrajnem zatišju med boji, tam nekje v gozdovih, med

Kočevjem in Ilovo goro, zbrali dve brigadi... Bila je to proslava, posvečena oktobrski revoluciji. Zbranim je spregovoril komisar Frenk in na koncu poudaril, »da bodo tudi naši borci zmagali, kajti borijo se za pravično stvar«.

In zmagali so! Da, oktobrska revolucija ima velik zgodovinski pomen. Sprožila je nagle in odločilne družbeno-zgodovinske spremembe, ki so vplivale tudi na današnje dni. Leninovi boljševiki so se lotili preobrazbe sveta in s svojo revolucijo odprli vrata novi, socialistični ureditvi. Socializem je postal svetovni proces.

Na poti socialističnega razvoja sveta je, tudi v imenu velikega oktobra, Komunistična partija Jugoslavije dala velik prispevek pred vojno, med vojno in po njej. Njen, to-

rej naš jugoslovanski ustvarjalni odnos do izročila oktobrske revolucije se kaže v našem osvobodilnem boju, v naši socialistični revoluciji, v naši podpori boju proti kolonializmu, v naši neuvrščeni, v našem odnosu do dela, do vsega naprednega, v našem odnosu do človeka in človeštva, v naši podpori socialističnim gibanjem v svetu, v podpori našim manjšinam zunaj meja Jugoslavije.

Naš odnos in odgovornost do velikega oktobra se kaže, da posebno poudarimo, v naši samonikli in samostojni poti v socializem, v izgradnji in krepitvi našega samoupravnega jugoslovanskega socializma.

MAJDA DOLINAR in
JELKA BOŽNAR,
osmi razred Osnovne šole
Dolomitskega odreda,
Polhov Gradec

Dne 7. novembra letos, ob triinšestdeseti obletnici smrti Franca Rozmana-Staneta in petinšestdeseti obletnici smrti Janka Starihe, po katerem nosi ime naš pionirski odred, smo pionirji osnovne šole iz Črnomlja k spominskemu obeležju položili cvetje in prižgali sveče.

ČLANI LITERARNO NOVINARSKEGA KROŽKA,
Osnovna šola Črnomelj

Pred spomenikom talcem

Predvsem pa moramo, kot so to delali borci, z vsem srcem ljubiti domovino

Ura je bila sedem in tema je že objela mesto. Počasi so se prižigale ulične svetilke in ob njihovem siju si lahko razločno videl padajoče dežne kapljice. Po stezici so odmevali koraki. Zamišljena, kljub vsemu pa prisotna dogajanju, je bila mala vojska, ki je stopala po poti. Vojska? Ne prav vojska, bila je to skupina tabornikov partizanskega Savskega odreda iz Ljubljane. V krojih in s svečkami v roki smo se počasi pomikali proti pokopališču, da se poklonimo spomenu padlih talcev. Koliko imen je zapisanih! Vsi ti padli za svobodo so nam naenkrat postali neverjetno blizu. Oživel so v naših srcih.

Za trenutek sem pomislila:
»Bi mi, mladi taborniki, obupali v takšnem položaju?«

»Nikoli in nikdar!
Ker mi nismo trhle bilke, ki po toči ovene,
ker mi nismo le številke – smo ljudje!«

Ti Kajuhovi verzi so bili kot odgovor, prišel je iz ust našega recitatorja... Kot naročen! Smo res ljudje? Smo. Moramo biti. Trdni, neizprosni, če je treba, iznajdljivi. Predvsem pa moramo, kot so to delali borci, z vsem srcem ljubiti svojo domovino, našo Jugoslavijo.

TABORNICA
Ljubljana

Skoraj bi se pisemce izgubilo. Tako skromno je po številu besed in na listu, iztrganem iz zvezka, je napisano. Ko sem pred prazniki urejala uredniške predale, sem ga našla! Zdaj je tu in med kramljanje ga uvrščamo s posebnim poudarkom.

»Že v lanskem šolskem letu smo sklenili pogodbo s krajevno skupnostjo,« pišejo člani kluba OZN z Osnovne šole Janka Glazerja v Rušah. »S to pogodbo smo prevzeli skrb za zapuščeni grob partizanke Barbare Timošek in za spominsko ploščo tam na mlinu pri tovarni Jeklo, kjer sta padla borca Jakob Špenga in Jože Matanšek.«

Naj še povem, da je krajevna skupnost za te namene namenila šeststo dinarjev in da so mladi že pred dnevom mrtvih uredili grob, spominsko ploščo. »Grob je bil ves preraščen z divjim cvetjem,« pišejo najmlajši iz Ruš. »Pa smo prinesli svežega in grob je zdaj takšen, da ga ni moč spoznati.« Tudi k spominski plošči so odnesli šopke in sveče.

In zdaj naša prošnja, namenjena članom kluba OZN iz ruske osnovne šole:

Našim bralcem bi želeli kaj več povedati o partizanki Barbari Timošek, Jakobu Špengu, Jožetu Matanšku... Spomini so prav gotovo še živi, morda obstajajo tudi fotografije. Je naša prošnja uresničljiva?

Mentorica zgodovinskega krožka Osnovne šole Dolomitskega odreda iz Polhovega Gradca in predsednica Jelka Božnar sta nam v imenu članov poslali vabilo na proslavo šestdesete obletnice oktobrske revolucije, ki je bila osmega novembra v avli šole. »Vabilo smo poslali tudi vsem članom borčevske organizacije,« so napisali v pripisu.

Če bi ne poznali članov zgodovinskega krožka iz Polhovega Gradca, bi se vabilu gotovo odzvali. In prav smo imeli! Samo nekaj dni kasneje je na naslov našega uredništva že prišlo poročilo o proslavi, ki ga danes tudi objavljamo.

Prvič se je oglasila tabornica partizanskega odreda Savskega odreda iz Ljubljane. Kako ti je ime? Kako se pišeš? O, še marsikaj nas zanima. Odgovor na to pa bomo, v to sem prepričana, dobili v naslednjem prispevku mlade Ljubljanke. Je tako?

Spomin Janka Premrla-Vojka so počastili tudi najmlajši iz koprške osnovne šole, ki nosi njegovo ime. »Bilo je lepo,« piše Tamara Sinovčič, članica novinarskega krožka. »Ljudje, ki so hodili mimo, so se ustavljali in poslušali.«

To ti, draga Tamara, rada verjamem.

Lepo pozdravljeni!

MILENA

V Kamnjah

V nedeljo smo bili na proslavi v Kamnjah, kjer so odkrili spomenik žrtvam narodnoosvobodilnega boja in spominsko ploščo Albinu Vodopivcu... Govornik je povedal, da so ga Italijani obsodili na dvanajst let ječe. Po štirih letih se je vrnil domov. Bil je tudi španski borec. Veliko je prestal in je kmalu po vojni umrl.

Vas je bila okrašena z zastavami, vojaki so streljali častne salve, otroci so recitirali in zbor je zapel več pesmi.

MITJA BELTRAM,
drugi razred Osnovne šole Janka Premrla-Vojka

Josip Cazi

Torek, 22. novembra 1977

Egiptovski predsednik Sadat je končal obisk v Izraelu.

V Zagrebu je umrl predvojni komunist, revolucionar in ugleden družbenopolitični delavec ter član CK ZK Jugoslavije in CK ZK Hrvatske Josip Cazi.

Četrtek, 24. novembra 1977

V Ljubljani je bila osrednja slovesnost ob 35-letnici ustanovitve gibanja Delavska enotnost ter lista zveze sindikatov Slovenije.

Izvršni komite predsedstva CK ZKJ je na seji ocenil odnose naše partije s KP Japonske in s socialdemokratsko partijo ZRN.

Sobota, 26. novembra 1977

Predsednik republike Josip Broz Tito je na Belem dvoru priredil slavnostni sprejem, na katerem so mu predstavniki federacije, republik in delovnih kolektivov čestitali za praznik republike.

Torek, 29. novembra 1977

Po vsej državi so delovni ljudje in občani slovesno proslavili dan republike. Že po tradiciji so v prazničnih dneh spustili v obratovanje številne gospodarske objekte, odprli nove šole, stanovanja... Najpomembnejša pridobitev naše države ob letošnjem prazniku je začetek obratovanja vodnega sistema Donava-Tisa-Donava. Predsednik Tito je prejel številne čestitke tujih državnikov, 29. november pa so proslavili tudi naši delavci na začasnem delu v tujini.

Četrtek, 1. decembra 1977

Na beograjski konferenci o evropski varnosti so obravnavali jugoslovanski predlog o izboljšanju položaja in pravicah narodnostnih manjšin.

Petek, 2. decembra 1977

V Tripoliju se je začel sestanek voditeljev arabskih držav, ki se ne strinjajo z najnovejšo Sadatovo politiko o reševanju bližnjevzhodne krize.

V Rimu je proti gospodarski politiki Andreottijeve vlade protestiralo okrog stotisoč kovinarskih delavcev iz vse Italije.

Sobota, 3. decembra 1977

Predsednik republike Josip Broz Tito je odpotoval na dvodnevni uradni obisk v SR Romunijo, kjer ga je sprejel generalni sekretar KP Romunije in predsednik republike Nicolae Ceausescu. To je že dvanajsto srečanje obeh državnikov. V okviru obiska so položili temelj za gradnjo hidroelektrarne Djerdap 2.

Protijugoslovanska teroristična dejavnost v Avstraliji se stopnjuje. Poleg izgrediv, ki so bili pred dnevi, so v noči na soboto teroristi podtaknili še bombo v prostorih JAT v Melbournu.

Ponedeljek, 5. decembra 1977

Zvezni sekretar za zunanje zadeve in podpredsednik ZIS Miloš Minić je na povabilo španskega zunanjega ministra Marcelina Oreja odpotoval na tri-dnevni uradni obisk v Španijo. Pogovarjala sta se o razširitvi sodelovanja med državama.

Delegacija izvršnega sveta SR Slovenije, ki jo vodi Andrej Marinc, je odpotovala na enotedenski obisk v Sovjetsko zvezo.

Izgubljene milijarde

Lani smo zaradi odsotnosti z dela izgubili več kot 74 milijonov delovnih dni, letos v prvem polletju 36,6 milijonov. Če bo do konca leta takšen tempo izostajanj z dela še trajal, bo število izgubljenih delovnih dni nekoliko manjše kot lani. To pa še zdaleč ni razlog za samozadovoljstvo, še zlasti ne, če vemo, da vsak dan ne pride na delo skoraj pol milijona delavcev.

Odsotnosti z dela se ni mogoče izogniti, vendar je treba opozoriti, da je lani zmanjšala narodni dohodek za več kot 21 milijard dinarjev, leto poprej pa za 17,5 milijard. Izguba v skupnem fondu družbenega delovnega časa znaša približno 5%, to pa še ni vse. Skladi samoupravnih interesnih skupnosti so manjši zaradi neplačanih prispevkov gospodarstva za približno milijardo 221 milijonov dinarjev.

S kričanjem na tiste, ki izostajajo (so delavci, ki v letu dni tudi štirinajstkrat gredo v bolnišnico), ne bomo dosegli ničesar. Vemo namreč, da nekateri ne pridejo na delo tudi zaradi slabih delovnih razmer, slabega zdravstvenega varstva in slabega varstva pri delu, pomanjkljivosti v delitvi osebnega dohodka, slabe organizacije dela...

Prav zato, ker to vemo, je obseg sindikalnih akcij v temeljnih organizacijah širši in bolj raznovrsten, kot je samo obsojanje tistih, ki vsako priložnost izrabijo za to, da ne pridejo na delo.

RAD - 12. novembra 1977

Več živih demokratičnih stikov

Edvard Kardelj, član predsedstva ZKJ in predsedstva SFRJ na posvetovanju o nalogah SZDL Hrvatske v Zagrebu:

Priznati moramo tudi in se odločiti, naj bo v naših demokratičnih komunikacijah manj papirja, manj resolucij, manj deklaracij, manj cirkulacij, pa zato več živih demokratičnih stikov med ljudmi, več aktiviranja širokega kroga ljudi v zvezi z reševanjem posameznih vprašanj, ne pa da isti ljudje posedajo v devetih forumih in kajpak ne morejo na vse strani, potem pa imamo seje, ki ne morejo za svoje delo zagotoviti kvoruma. Bolj moramo, da tako rečem, razširimo to naše delo, predvsem v socialistični zvezi sami, in tako omogočiti širšemu krogu ljudi, da bi sodelovali v delu socialistične zveze.

DELAVSKA ENOTNOST - 18. novembra 1977

Ne obsojam mladih zaradi modernizma

Odgovarjajoč na vprašanje mladinskega lista »Polet«, ali so med mladimi modni pojavi, ki izzivajo zelo različne reakcije, mišljenja mladih in starih, je Pero Car, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske, rekel:

Ne obsojam mladih zaradi modernizma, moja kritika bi bila prej usmerjena v podleganje nekaterim modelom potrošniške družbe: so mladi, ki še študirajo, a že razmišljajo, kako bi s čim manj truda šli skozi življenje - ne razmišljajo pa o tem, kako bi svoje afinitete in možnosti čim bolj izkoristili v korist skupnosti. Mislim, da je to pri nas kar precej prisotno! »Sposobnejši« je tisti, ki se znajde ali pa izkoristi očetov položaj, ki pride do stanovanja še preden se poroči; »vse to dela in pri tem ne zardeva. Hkrati pa nekateri njegovi tovariši delijo s kolegom posteljo v domu«.

VUS - 18. november 1977

Ob osemdesetletnici Franca Leskoška-Luke

Pisati o človeku, ki je bil sekretar CK KPS od leta 1937 do konca vojne, je precej podobno nalogi, ki bi obdelovala zgodovino delavskega gibanja in revolucije pri nas. Njegovo bogato življenje, bogato z boji, preganjanji, zmagami in uspehi, nas lahko sili le k nizanju nekaterih podatkov.

Rojen je bil 9. decembra 1897 v delavski družini v Celju. Izučil se je za kovnostrugarja in se že leta 1913 vključil v sindikalno gibanje. Član komunistične partije je postal leta 1926, leta 1933 pa je bil izvoljen za sekretarja pokrajinskega odbora kovinarskih delavcev. Že naslednje leto je postal predsednik strokovne komisije za Slovenijo. V teh letih je usmerjal delavske zbore in štrajke v Trbovljah, Hrastniku, Zagorju, Celju, Kočevju in na Jesenicah ter veliki tekstilni štrajk leta 1936.

Junija 1936 je bil v Moskvi izvoljen v politbiro CK KPJ, na ustanovnem kongresu KPS na Čebinah pa je postal sekretar centralnega komiteja...

DNe 10. aprila 1941 je vodil sestanek CK KPS, na katerem je pozval Slovence, naj zbirajo orožje. Istega dne ga je politbiro imenoval za člana vojnega komiteja. Kasneje je postal tudi prvi komandant glavnega štaba slovenskih partizanskih čet. Na kočevskem zboru je bil izvoljen v izvršilni odbor SNOO in v delegacijo za 2. zasedanje Avnoja, kjer je bil član predsedstva...

Od leta 1947 do 1951 je bil minister za težko industrijo, podpredsednik ljudske skupščine, zvezni in republiški poslanec pa je bil skoraj dvajset let. Je član sveta federacije.

V izvršnem komiteju CK ZKS je bil od leta 1956 do 1966, do leta 1968 pa je bil član predsedstva CK ZKS. V ZKJ je bil do leta 1964 član izvršnega komiteja oziroma politbiroja centralnega komiteja, do leta 1969 pa član CK ZKJ.

Franca Leskošek-Luka je narodni heroj, ima pa tudi vrsto drugih visokih odlikovanj. Po činu je generalpolkovnik.

Komunist, 5. decembra 1977

Iz dela in - za delo

Mislim, da smo si enotni: Mitja Gorjup je veliko delal, veliko dosegel, vsekakor več, kot je običajno za moža njegovih let. Ugotovitev je nesporna, neke pa tega dela ni bilo videti - pri odlikovanjih. Dolgoletni družbenopolitični delavec Mitja Gorjup, glavni urednik Dela, predsednik Zveze mladine Slovenije, predsednik Zveze novinarjev Jugoslavije in tako dalje in tako naprej, je imel eno samo »odlikovanje«: red dela z zlatim vencem. Po starem bi se temu manj lepo reklo - red dela druge stopnje. Seveda je tudi to spoštovano in cenjeno odlikovanje, toda če damo roko na srce, za vse, kar je Mitja Gorjup dolga leta delal in opravil, pa je le nekam malo. Za svoje časnikarsko delo je dobil tudi Tomsčičovo nagrado. To predstavlja vsekakor lepo priznanje, odlikovanje v pravem smislu besede pa le ni. Odlikovanja so tista priznanja, s katerimi družba preko predsednika republike odlikuje posebno hrabrost, izjemne delovne uspehe in podobno. Ne bomo danes prvič zapisali, da je tudi Mitja Gorjup samo eden značilnih primerov dobe, kjer zaradi ne dovolj natančno opredeljenih meril - pa naj bodo še tako izjemni delavci ali aktivisti - ostajajo brez njih.

7 D - 17. novembra 1977